MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VII. Núm. 327 - Barcelona, dijous, 23 de maig de 1935

BIBLIOTECA ARÚS

En el Congrés de Pen Clubs s'aprovà una proposició tendint a garantir la llibertat d'expressió.

Mentrestant el govern estudia aquell Estatut de Premsa...

LA LLIBERTAT DE L'ESCRIPTOR

El Congrés dels Pen Clubs

Un collega quotidià acabava la salutació adreçada als delegats dels Pen Clubs que en nombre que passa del centenar són aquests dies hostes de Barcelona, amb aquestes o semblants paraules: La pàtria de Ramon Llull, que representa la més alta ambició d'unitat i d'universalitat a l'Edat mitjana, no us pot rebre altrament que amb la cordial serenitat que li és pròpia.

La tasca dels Pen Clubs és, en efecte, una tasca d'universalitat, ara més necessària que mai, donat l'estat de coses contemporani. Per una curiosa contradicció, en aquests temps que tots els pobles tenen majors facilitats per a compendre's i conèixer-se, veiem una revifada intensa dels nacionalismes agressius i dels egoismes tancats. Poques vegades com ara semblaria més perduda aquella universalitat de la cultura que és retreta en aquest mateix número en parlar d'Arturo Farinelli, davant l'exacerbació, acusada en certs països, de les xenofòbies més inhumanes i més anticulturals, de la pèrdua del sentiment de la collaboració espiritual, oblidant que els grans esperits de la humanitat han sabut ésser alhora profundament nacionals i amplament universals.

Per això en l'actual Congrés reunit a Barcelona, les mocions a discutir han estat: solidaritat internacional dels escriptors, bescanvis intellectuals i artístics, llibertat d'expressió.

En la primera sessió del Congrés, gairebé l'única de què podem tenir notícia a l'hora de tancar aquest número, fou discutida — i aprovada per quasi unanimitat — una proposició presentada pels centres anglesos i americans que deia així:

«El Congrés es declara, una vegada més, convençut que la llibertat d'expressió i de publicació per tota activitat creadora és un dret inalienable, que tota censura literària constitueix una trava per als autors i una ofensa als drets de l'esperit, i que aquesta censura, de qualsevol ordre que sigui, ha d'ésser combatuda pels escriptors. El Congrés proclama que tot escriptor té per primer deure la recerca de la veritat i que tot govern té per primer deure envers els escriptors el de vetllar per tal que no sigui posat cap obstacle a aquesta recerca.

»El Congrés reconeix que, en un cert nombre de països, els escriptors membres de la Federació dels Pen Clubs en el moment present estan en la incapacitat de reclamar que siguin posats en pràctica els principis precedents. Encarrega al Comitè Executiu, cada vegada que hi hagi lloc, que elevi en aquests països les protestes o reclamacions necessàries.»

Creiem amb tanta força com el que més en la necessitat d'aquesta llibertat que la proposició anterior reclama. Desgraciadament, l'eficàcia de totes les accions i organitzacions que es proposen una humanitat millor i lluiten per aconseguir aquest ideal, és d'una lenta eficàcia, els resultats de la qual no són tangibles sinó al cap de molt llarg temps. Però això, entengui's bé, no pot ésser mai cap excusa per a romandre en la inacció, sinó, al contrari, per a intensificar la tasca i perseverar en ella.

Ara mateix, per una curiosa paradoxa, els delegats dels Pen Clubs que formulen aquest desig es troben reunits en un país acostumat a totes les traves a l'expressió del pensament i àdhuc del sentiment, i s'hi troben en uns moments en què la llibertat de l'escriptor és restringida i se li prepara una restricció a més llarg terme amb un Estatut de Premsa que justament ha estat qualificat de lleimordassa.

Es clar que els propugnadors d'aquesta llei poden allegar que el delegat oficial italià al Congrés, F. T. Marinetti, parlant, segons ell, sempre com intellectual i no com polític, creu que només s'ha de respectar la llibertat d'expressió en els països que es troben en estat de tranquillitat política. Però cal tenir en compte el règim interior d'Itàlia perquè no sorprengui aquesta actitud.

Per la nostra banda — i no és cap revelació per als nostres lectors que saben prou bé la nostra posició en tots els moments —, ens hem de sentir al costat del president, el famós escriptor anglès H. G. Wells, i hem de subscriure l'afirmació del delegat oficial de França, Benjamin Crémieux, reclamant que la llibertat d'expressió de l'escriptor sigui completa, considerant que tota restricció, de dreta o d'esquerra, és absolutament indesitjable.

La taula presidencial en la sessió d'obertura del Congrés de Pen Clubs

Els Dijous — Blancs

ESTADIS

Quan les senyores es farcien el pentinat amb crepè i s'arrissaven amb ferros, o bé es passaven dos dies i dues nits amb els torcedors posats, quan s'estilaven els boàs i uns capells muntats amb coloms autèntics i nius d'ocells, quan duien cossets de fai cenyits i calçaven polacres, hi havia uns fotògrafs carregats de romansos que, a voltes, es prenien tot un matí per mapar un sol client.

Les famílies, assabentades d'aquella parsimònia clàssica, hi acudien amb la més gran conformitat d'aquest món, però també amb una certa complaença. En pujar l'escala, d'un modernisme desesperat, ja es sentien colpides d'admiració per tants capitans generals, barons, comtes i marquesos en uniforme refulgent que, dintre uns marcs amb motius ornamentals historiadissims, feien concurs de bellesa. Impressionades i tremoloses, empenyien la vidriera tallada en ridículs Lluís XV i, un cop a la sala de rebre, tota una dinastia arrenglerada al llarg de les parets recaptava els fervors dels seus súbdits i amb la seva presència augusta els encenia l'urc de fer-se retratar per un creador de poses reials.

—Guaita, tu, que està bé dalt de cavall!

—I ella, parla.

—Es veu que és un fotògraf que retoca molt bé, perquè, si t'hi fixes, fins la infanta, que és lletja de solemnitat, té un aire agradable.

Al cap d'una estona de fullejar els àlbums, un cavaller emmidonat, vestit de jaqué, entrava a saludar els visitants, els donava la mà un a un, i arrossegant un tamboret Carles III, iniciava la tanda de confiances:

—Que voldran fer un grup?

—Només veniem per la noia.

—Ah, una gentil senyoreta, tanmateix. Que fina de línies! Vostè té una semblança marcada amb aquella comtessa del ram de tulipes. Són potser parents?

—No, senyor, no; és favor...

—Provaran aquests bombons de fondant?

—Ai, que és amable! Només un, per no despreciar-los.

—Ja s'han mirat alguna prova que els agradi? Aquesta, veuen, és d'una gran acceptació. Es tracta d'una especialitat de la casa molt ben acollida per la nostra aristocràcia: la silueta resseguida a la ploma i el paisatge lleugerament acolorit.

—I tal, sembla una pintura!

—Quan vulguin, poden passar al tocador.

Del tocador a la galeria fotogràfica transcorria una mitja hora grassa, però encara havien d'esperar l'artista que amb gec de vellut, xalina i calces ratllades es decidís, passats uns quants minuts, a baixar del seu Olimp, tot amorosint-se la cabellera romàntica. Noves reverències, noves galanteries, i la collocació de la damisella davant l'objectiu semblava un minuet.

Es amb aquests antecedents que algunes senyores d'avui dia porten a plasmar les mirades càndides dels seus infants, en bromur o en sèpia. Però bon punt posen els peus al hall, *ja experimenten desencís. Una gentada neguitosa, exhibint talons numerats correlativament, va desfilant per la cambra de l'operador, i el petit escenari es pobla dels personatges més diversos: àngels amb lliris i túniques blaves; nadons nus de pèl a pèl; nenes amb vels blancs; núvies amb flor de tarongina; nuvis taciturns; noies de llavis carminats i gest desimbolt; soldats de quota; mariners; emigrants... Trenta xassis en una hora. Per això, més d'una dama en surt acalorada i, tot ajustant-se el guant, exclama al seu menut:*

—Quines presses! Ni m'han donat temps de dir-te: somriu! — S.

MIRADOR INDISCRET

Pintura... al whisky

Es celebra aquests dies a la nostra ciutat el XIII Congrés Internacional dels Pen Clubs.

Amb aquest motiu, els barcelonins hem rebut la visita d'un grapat de literats estrangers de més o menys categoria.

El principal haurà estat el famós novellista anglès H. G. Wells, president del Congrés.

Wells arribà el dilluns a la tarda, en avió, i de bones a primeres fou obsequiat amb una recepció al Círcol Artístic.

Allí començaren a ensenyar-li quadros dels més acreditats *pompiers* de la casa.

Wells, en llocs de mirar els quadros, escrutava amb la vista tots els recons.

Per últim es decidí:

—I si em donéssiu una miqueta de whisky?

Val més anar acompanyat

L'endemà, a la sessió inaugural del Congrés, Wells demanà un whisky sense fer compliments.

Perquè no fes mal efecte veure a la taula presidencial només el whisky de Wells, mestre Fabra en demanà també un.

Wells somrigué.

—Ja ens comencem a entendre! — li digué.

Les raons del silenci

En un principi, *El Matí* féu el buit al Congrés dels Pen Clubs.

La causa era molt senzilla.

El Matí creia que això dels Pen Clubs era cosa dels maçons.

També *L'Instant* ha silenciat el Congrés.

Però no per res de la maçoneria.

La culpa la té, segons es rumoreja, En Roig i Llop. No s'aconsola que mentre són del Pen Club En Carles Riba i altres literats, a ell no se l'hagi tingut en compte.

Un partit que creix

El dimarts, els congressistes Pen Clubs feren una excursió a Tarragona.

Tots portaven *La Publicitat* a la mà. En pujar als autocars, un xicot d'uniforme els havia distribuït aquest diari.

A Tarragona exclamà més d'un curiós:

—Tots són d'Acció Catalana.

Clar de de lluna aigualit

J. V. Foix digué, a Tarragona:

—De tornada, passarem per l'Ordal. Amb clar de lluna, el pas per l'Ordal és una cosa que fa bonic.

En efecte: quan els excursionistes passaven per l'Ordal, l'aigua del cel queia a bots i a barrals.

I els excursionistes dormien gairebé tots.

La pluja i el bon temps

Vinga anunciar *Perquè demà surti el sol*, i vinga ploure. Algú ja feia comparacions (de les odioses) entre Angel Ferran i Adrià Gual.

Algú proposava d'anar a veure al doctor Fontseré.

—Perquè digui si demà sortirà el sol?— fou preguntat a l'autor de la proposició.

—Com s'entén! Perquè el faci sortir, home! No has vist que d'ençà que li han tornat el Servei Meteorològic ens organitza un xàfec cada dia?

Un fatalista

Hem rebut una circular d'un establiment d'un carrer de direcció única de la dreta de l'Eixampla que comença així (el subratllat és nostre):

«Después de saludarle con la mayor consideración, paso a manifestarle que, *siguiendo el cauce que la vida nos trae*, tengo establecido un taller de Lampistería, Electricidad», etc., etc.

El perfumista

El senyor Parera, conegut fabricant de perfums estrangers fabricats a Badalona, havia estat fins fa poc un dels més addictes militants de la Lliga. Actualment, però, sembla que li fa un cert goig la distribució abundant de càrrecs que es fa per tot Catalunya entre la gent de la Ceda.

Als dependents a les seves ordres, moltes vegades els fa rodar el cap de debò. Seguint el seu lema «República? Monarquia? PESSETES!», durant la dictadura un dia va dir-los:

—Avui, el general Primo de Rivera arriba a Barcelona. A tothom que «desitgi» anar a rebre'l, li pago el viatge i refresc!

A la caiguda de la dictadura i durant el règim del general Berenguer, es repetí l'«amable» oferiment. Això, però, no fou cap destorb perquè durant els primers temps del govern Azaña, els telegrames de felicitació redactats per ell i sense la més petita collaboració ni coneixement dels seus treballadors, en conceptes com «Obreros de Perfumería Parera felicitan... etc.» fossin enviats també a dojo.

Quina no fou la seva sorpresa en veure que el nou estat de coses anava a afavorir més aviat un dels seus dependents i no pas ell, malgrat tots els seus esforços!

Durant la repartició de càrrecs de gestor a l'Ajuntament de Badalona, es donava com a segur el nomenament de gestor per la Lliga de l'encarregat de les seves oficines. L'altre dia, però, es donà a les oficines un avís redactat si fa o no fa així: «Per ordre del senyor Parera, es prohibeix a tots els dependents d'aquesta casa fer política. Si algú, a causa de la política, fos agafat pres, es veiés obligat a exiliar-se o EL FESSIN REGIDOR, quedaria despatxat immediatament.»

El més gran del cas fou que el que fou obligat a donar l'avís als altres dependents, fou el propi candidat a gestor lligaire. Ja ho deia ell quan els altres li discutien l'avís donat:

—Al cap i a la fi, tant que crideu i discutiu vosaltres, i aquesta ordre és per mi que ha estat dictada!

Polidesa

Francesc Pujols visita la collecció de pintures del senyor N. (Aquest senyor no vol que es parli d'ell.) Diguem, doncs, la collecció Espalargues. Polit en extrem i disposat, com d'habitud, a semblar-ho més, Francesc Pujols admira fins a l'èxtasi tot el que el senyor Espalargues li proposa d'admirar. El que admirarà més, al capdavall, serà el propi senyor Espalargues. I tot és parlar de les virtuts, gràcies i talents del senyor Espalargues: Sublim senyor Espalargues! per ací. Prodigiós senyor Espalargues! per allà... El senyor Espalargues n'està tot confús. A la fi aventura:

—Però, amic Pujols, per Déu! No em doneu tractament; no m'anomeneu senyor Espalargues: digueu-me, simplement, Espalargues, com tothom m'anomena. No sé per què m'heu d'anomenar senyor Espalargues...!

—Oh, ja veureu, com que feia tant temps que no us veia...

Mestre Bové

Les poblacions que s'estimen acostumen a tenir mestre de música propi. Vilafranca també en té: és el senyor Francesc de P. Bové, tota una institució feta de pairalisme pastat amb aigua de la Bleda.

Conten que, de jove, el senyor Bové era graner. Aleshores a Vilafranca hi havia el senyor Insenser, ànima de la música coral i una mena d'orientador del jovent que treballa i que juga, com deia l'Ors. El jove Bové li va demanar què podia ésser.

—Tu faries un bon músic—li va aconsellar l'Insenser.

El jove Bové va obeir, i l'Insenser, tot rient per sota el nas, deia als seus íntims:

—Si li hagués dit: fes-te ataconador, ja picaria sola.

Noblesa obliga

Van passar els anys i el jove Bové esdevingué mestre, «afusellà» els millors compositors, animà cors i capelles de música, acompanyà al piano coblejadores i ballarines i, a la fi, va fer un llibre la manera més senzilla del món: agafà una sèrie d'articles del senyor Insenser, hi posà les seves mans pecadores, la signatura i una prosa que en diríem «pírrica», si haguéssim d'emprar el seu estil abracadabrant, però s'oblidà de la més mínima allusió a la participació important del senyor Insenser.

Un dia, van presentar-lo així a En Millet:

—El nostre Vallès i Pujals musical.

Flabiols i gralles

Quan el mestre Bové va «transcriure» el llibre de l'Insenser, cercà qui li corregís les quartillés que omplia. A l'últim trobà un capellà de l'Arboç que s'avingué a fer-ho. Però el bon home va veure's impotent i el llibre sortí plagat d'errades i amb una sintaxi horrible, al punt que l'original de l'Insenser, aparegut una vintena d'anys abans, quedava molt millor.

Ara, el senyor Francesc de P. Bové ha passat a ocupar, com a gestor cedista, el departament de Cultura de l'Ajuntament de Vilafranca.

—A Cultura?—preguntava sorprès un contertulià de l'Agrícola.

—Sí—féu un altre—; en el temps que correm, ens cal una cultura recreativa que sigui agradable al Drac.

No faltava més

El mestre Bové dirigeix un cor que els amics del flamant cedista en diuen «les granotes del Bové». El cor té l'especialitat de les caramelles compostes pel propi director, a base dels compassos de les partitures de més èxit de la temporada. Aquestes caramelles són l'orgull del músic vilafranquí i les fa escoltar a totes les seves coneixences, no sense dissimular les ànsies boges de fer-les escoltar, aquesta primavera, a l'Orfeó Gracienc.

—Voleu dir que no serà abusar?—s'atreví a dir-li un company seu en activitats municipals.

—Ara rai! Ja els gestaré!—contestà, ufanós, el polivalent Bové.

La cua de la Volta

Els rumors que alguns ciclistes participants a la Volta ciclista a Espanya havien fet gran part del recorregut en automòbil han pres tanta consistència que fins podria ésser que no triguessin gaire a arribar a orelles dels generals, ministres i ex-ministres que formaren el Comitè d'Honor de la gran cursa. La situació, doncs, és delicada. En conseqüència, el Comitè directiu de la U. V. E., en la darrera sessió celebrada, ha acordat informar-se i, amb aquesta finalitat, s'ha dirigit al jutge-àrbitre destacat per la U. V. E. a la Volta demanant-li que digui què és el que en realitat va passar. Per la nostra part estem gairebé segurs que l'esmentat jutge-àrbitre donarà una resposta tranquil·litzadora. Car és forçós que estiguin equivocats els que afirmen que hi va haver

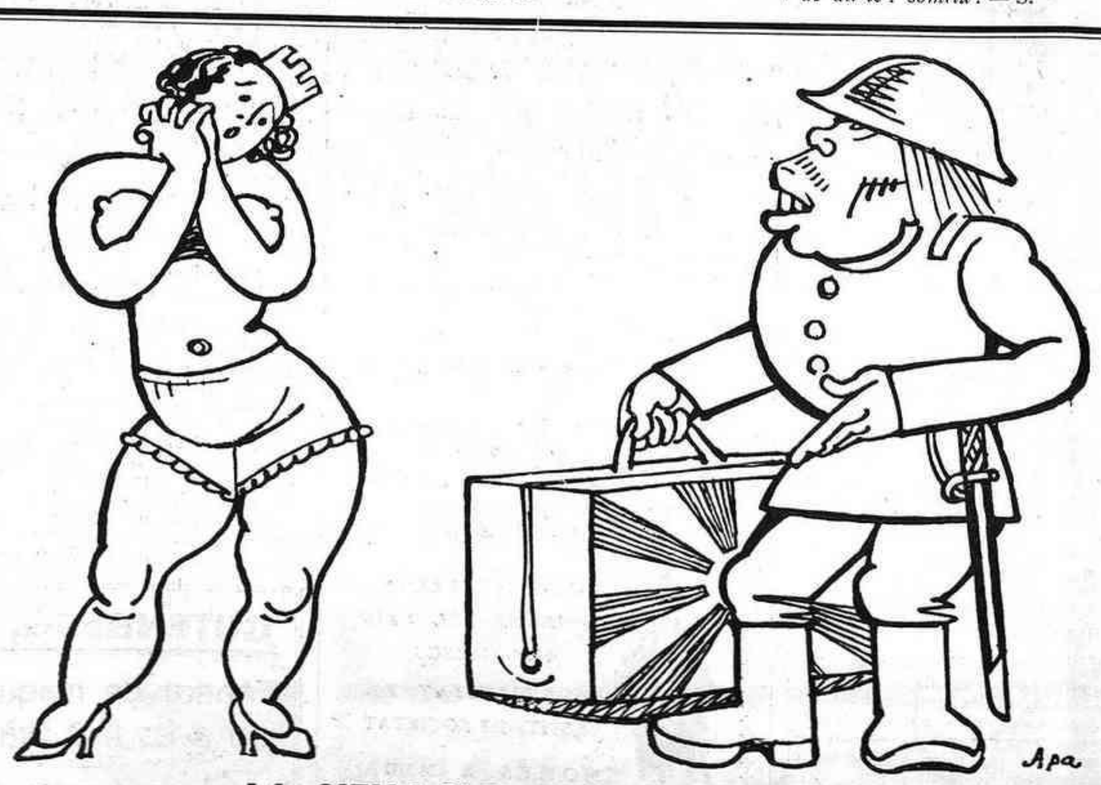

LA SITUACIO INTERNACIONAL

EUROPA. — Ai, la camisa no em toca a la pell!

EL JAPÓ. — Però si no porteu camisa!... Mireu, jo us en puc oferir a vint cèntims peça

(c) Ministerio de Cultura 2006

un corredor que després d'arribar al terme d'una etapa en automòbil, va ésser autoritzat a pendre la sortida a l'etapa següent; que no és cert que les motocicletes que seguien la cursa haguessin rebut ordre de remolcar els ciclistes rerassagats; i que als nombrosos aficionats catalans que van veure un ciclista pujar la costa de Sant Feliu agafat a un cotxe, els ulls els feren pampallugues.

Imatgeria política

En Cambó, al míting de Lleida, entre altres expressions notables, tingué aquesta:

«Hom és català com ho és ros, bru, prim, gras o geperut. El sentiment de catalanitat consisteix en l'orgull d'ésser català...»

—No sé que hi hagi cap geperut ni geperuda que senti orgull pel seu defecte!—advertí un corrector del *Full*.

—Jo sí!—contestà un redactor.

—Qui?

—La Lliga, home, la Lliga!

Conservar la línia

No tothom entén els mots «conservar la línia» de la mateixa manera. Quina línia? caldria precisar. La dreta, que vol dir dejuni, o la corba, que significa bona taula. Car no manquen fervents d'ambdós cultes; com no manquen tampoc els que cansats de lluitar en un dels dos camps ingressen coratjosament a l'altre. Així, el company Permanyer, intelligent repòrter, que pesa 110 quilos i que es proposa ara fundar el Club dels Cent Quilos.

En Permanyer es sobrealimenta, es pesa sovint i l'horroritza pensar que pot perdre la línia... En el dinar que l'Associació de Periodistes oferí diumenge passat als metges de l'entitat, En Permanyer, que hi va fer molt bon paper, donà detalls del seu club:

—Serem rigorosos. Caldrà pesar almenys cent quilos per a ingressar; cada mes celebrarem un dinar; organitzarem festivals esportius, etc.

—I si algun soci ja ingressat baixa dels cent?

—El tirarem al carrer—respon En Permanyer sense immutar-se. I afegeix: —La defecció en el pes serà considerada com un delicte d'alta traïció entre nosaltres.

Perles literàries

Divendres passat, l'Associació de la Premsa de Badalona organitzà una sessió d'art sota el títol *Evocació del Vals* que hauria fet les delícies de l'amic Gasch i li hauria donat tema per escriure quatre articles. Ell s'ho ha perdut.

En el programa que fou repartit als espectadors, es deien coses com aquestes:

«El cos quan roda no pesa, a la nimfa més bella el ball transfigura; com una nit de somni, la dona que valsa sura a flor de perfum.»

. . . . . .

«Un vals, un ritme, una melodia, la línia d'un riu. O! formós Danubi blau...

»Una blavor de l'aigua, que palpita quan és argentada o daurada per la llum, a valsar, amb evocació, ens convida. Carles Maria de Weber, el noble, el romàntic aristocràtic, cavaller—el cor senyor, color de rosa, li salta com un anhel—obre la festa impulsiu, i amb passa segura i apassionada recull la decisió d'un brill i l'elegància d'una corba de riu. Tot seguit la música d'un Vals de Weber brolla plena de so i de distinció. Qui no ballaria un Vals, cedint a tant puixant simpatia?»

. . . . . .

«Però un sentimental, ingènuament, sí, un sentimental tendrívol com Schubert sent el vals fresquejador com el vent. Ventijol de Primavera, ventet d'istiu, que fas eixelebrar tantes cabelleres de color, rosses i de banús! Schubert... un sanglot d'amor, una rialla que fou enduta com un bes fugisser, com un vent, com un vals encercolador de pensament.

»I ve que una nit, un raig melangiós de lluna llisca, ara alegre, ara tristament. Chopin, el poeta fí, somniós tocava el piano, ara trist, adés alegrament. I el raig de lluna melangiós ha esdevingut ballarí, adés alegre, adés... ara i sempre, fi.»

. . . . . .

«Granados, l'exquisit Granados, encenia les tecles, vermelles com una flor. Vals, poètic vals, la vida de Granados; robí dolç i lluent de magrana, cor molsós de poesia, una mirada negra grisa que s'esbadoca i es tanca sota una ona innocent avergonyida, roja de rubor.»

Tothom se'n feia creus...

El vestit fa l'home

El programa d'aquest festival de l'Associació de la Premsa de Badalona fou encetat per un rapsoda que sortí a llegir una poesia o cosa així, glossant la festa. El rapsoda en qüestió va sortir disfressat amb un frac llogat a cal Pascàssio que hauria anat bé a Primo Carnera. L'armilla sobresortia del frac més de trenta centímetres i comentant-ho, la ballarina Carme Salazar deia:

—Aquesta armilla la somiaré tota la nit—en la qual cosa estava d'acord amb tots els espectadors, puix per desgràcia dels assistents, el rapsoda, el nom del qual callem, sortí tretze vegades a escena per tal de llegir-nos uns versos evocatius, un dels quals acabava d'aquesta manera:

I mentres li fa l'ullet
li dóna un petó discret.

La desesperació d'un mestre

Dirigia l'orquestra d'aquesta sessió de gala dels periodistes badalonins el mestre Josep Aznar, el qual, per tal de dominar l'escena, havia d'estar enfilat damunt escambell. Com sigui que no hi havia cap faristol a mida, el bon home tenia la partitura a la mà esquerra i amb la dreta feia anar com podia la batuta. Cada cop que havia de girar full, es posava la batuta sota l'aixella i l'orquestra divagava una estona. En una de les interpretacions de Carme Salazar, aquesta li deia:

—*Más vivo, maestro*!—però ca! el compàs seguia ensopit i no hi havia manera d'animar-ho.

Acabat l'espectacle, el mestre es justificava:

—Si ella hagués hagut de girar els fulls, ja hauríem vist com hauria anat la cosa.

En acabar el festival els organitzadors suaven com uns carreters.

—No sé pas com n'hem sortit—deien.

EN LA JUNGLA INFERNAL DEL GRAN CHACO (*)

Les invectives amenitzen la primera línia

Notes del quilòmetre 52 de la carretera de Villa Montes.

El capità Barreda m'ha installat en primera línia, d'una manera evidentment ben poc confortable.

Ocupo un forat individual que era, només fa una hora, el d'un pobre xicot mort d'una explosió de granada.

Dels nostres forats a la trinxera dels bolivians, cinquanta metres potser. Ens arriben llurs crits i el soroll de llurs pales. Intento una experiència: amb la meva veu de les grans ocasions, llanço a l'altra banda una d'aquestes facècies homèriques que són del gust dels espanyols. La resposta no triga a venir.

El llançagranades improvisat

L'altra banda m'inunda d'injúries i, simple atzar o guiant-se pel so, una metralladora (enemiga) tallà unes quantes branques alguns metres per damunt del meu cap. Estava estirat a terra, per sort! Neutral o no, hom té reflexos, i descarrego tot el meu Colt. A títol de represàlies, els meus veïns de dreta engeguen una granada, després dues més. Tres o quatre metralladores de l'altra banda entren en acció, i una granada boliviana esclata a quinze metres a penes de la nostra línia.

—Quina manera d'empipar!—crida Perrier, també dintre un sot, i que prou voldria anar a visitar un camarada d'una companyia veïna.

El capità també és d'aquesta opinió. Dos homes treuen el morter de l'abric subterrani on l'havien guardat, i etziben mitja dotzena de torpedes d'aletes. Surten del *monte* amb un xiulet de mal averany i exploten en un lloc o altre. Per fi es deturen les metralladores bolivianes. S'estableix una treva tàcita.

EL CAPORAL MONTALVO

Perrier pot per fi visitar el seu camarada; els paraguaians, aprofitant la calma, surten dels forats, i preparen alguns *tereres*. D'una branca, un caporal despenja una guitarra. Es forma un cercle per a escoltar el cantador; jo també m'hi acosto. No és pas culpa del caporal si la guitarra no fa un so gaire harmoniós. De forats de bales n'hi compto tres: dos de sumàriament tapats; el tercer, resultat del darrer incident.

El caporal Anastasio Montalvo — així s'anomena — està content; el matí mateix ha rebut una llarga carta de la seva *novia* Rosita. Hirsurt i més aviat esparracat, els dits ennegrits de pólvora, canta, en guaraní, l'amor i les belles:

Rosita, Rosita, rojhac jhu...

Entre dues palmeres, en el cel d'un blau fosc, apareixen les estrelles.

QUININA

Tres dies més tard...

El fred em desvetlla a l'alba en un minúscul *ranchito* improvisat, construït, per a major «confort», alguns metres enrera de la trinxera. A part alguns trets intermitents de l'artilleria boliviana i trets isolats dels llocs avançats, la nit ha estat més aviat tranquilla. En primera línia, ens rifem de l'artilleria; no és perillosa sinó per als companys de les trinxeres de seguretat i dels acantonaments de repòs. Els bolivians probablement han considerat, en vista de l'escàs èxit anterior, que, després de tot, les nits eren per a dormir i que sempre queda temps per a entrematar-se.

Els mosquits són tan nombrosos i tan voraços en la línia de foc com en els fortins de reraguarda, i no tenim mosquiteres, però començo a avesar-m'hi. Un mes abans, en país civilitzat, potser m'he queixat de la qualitat de l'alimentació, del mal funcionament dels ventiladors, de la flonjor relativa del llit, de la presència de mitja dotzena de mosques inofensives; ara, no em va pas d'un pam. Dormir sobre terra, rentar-me dues o tres vegades la setmana, devorar carn passada d'intendència, beure aigua estancada.

El metge de la divisió, que pertany a la mena dels pessimistes, m'ha predit el paludisme en breu termini i d'altres calamitats encara; però quina importància pot tenir tot això quan hom es juga tan estúpidament la pell cada segon per una bala perduda i tirada per un adversari invisible?

En certa manera, d'altra banda, les atencions prestades als enfebrats no són pas una tan mala cosa. Un està tan acarcanyat de quinina que ja no sent ni el canó ni res; els gemecs dels ferits, per exemple, abandonats en la jungla del *no man's land* i que imploren una mica d'aigua.

Els homes de la companyia que no estan de servei o de patrulla, i que han dormit enrera de la trinxera en *ranchitos*, llevats ja fa estona, han encès, dintre forats per a no ésser vistos, petits focs i hi couen talls de carn.

INSECTES FAMILIARS

El soldat metrallador José Paniaga, el meu nou ordenança, ve al repost duent-me, per escalfar-me, una *huampa*, un quart de litre de *mate cocido* bullent, el *jus* del Gran Chaco.

—*Buenos dias, mi teniente, cómo le va?*

Espolsa les meves botes, segons el costum tropical (són el refugi particularment preferit de les grans aranyes verinoses, *nyandu pe* o *nyandu cavaillu*, i dels escorpins), després procedeix a la inspecció dels meus peus a la llum del seu encenedor. El dia abans m'ha fet sortir amb la punta del seu ganivet dos cucs, vells d'una setmana, i tan profundament installats sota els dits, que començaven a fer-se amoïnosos. Inspecció tranquillitzadora; aquesta vegada, res de xerrics de dents en perspectiva.

—Quines notícies hi ha?

—Bones, *mi teniente*; per al sopar ens prometen a cada u una mica de canya i un cigar; un present de la Creu Roja d'Asunción, han dit... Ah, m'ho deixava: a la companyia del costat, una patrulla de nit ha fet dos presoners, dos sentinelles.

La visita del dentista al front paraguaià

—Què més, *soldado Paniaga?* Sempre et deixes l'essencial!

—Es veritat, *mi teniente*. No me'n recordava. Demà passat al matí la companyia se'n va al descans. *Qué linda suerte*! Ens podrem rentar, escriure cartes, dormir de nits, dormir de dies!

El sol s'alça, tan de pressa com s'ha post. Un llorito xerroteja en les palmeres; en un quart d'hora la temperatura puja deu graus. De l'ala esquerra de la trinxera, dissimulada en el *monte*, surten dos dispars successius: patrulla boliviana, cruixit suspecte de branques o nerviositat de sentinella? Impossible de saber-ho. Sigui el que sigui, la treva és rompuda. Els bolivians, pròdigs de municions, tornen a inundar-nos de bales. Una metralladora espetega...

En el *ranchito*, la posició és insostenible, el sostre de palla se'n va a bocins. Ajupit, les botes a la mà, la camisa sota el braç, salto dintre la trinxera.

Penso en els tipus que no han posat mai els peus al Paraguai i que expliquen amb força detalls i descripcions que la guerra del Gran Chaco és una guerra de per riure.

UN LLANÇAGRANADES

Quan un ja ha transgredit una vegada les lleis de la neutralitat, pot seguir per aquest camí. Aquell matí, els de la trinxera seguien malgastant municions, després d'haver successivament maniobrat, perquè me'n fes càrrec, les *ametralladoras pesadas*, les *ametralladoras livianas*, els morters i una metralladoreta *made in Chicago* presa als bolivians, procedeixo a alguns llançaments de granada.

De fabricació nacional, aquestes granades es componen essencialment d'una llimona d'acer farcida de pólvora i d'una metxa tipus Bickford. Senzillíssim, com es veu, però no per això deixen de funcionar d'allò més bé.

S'és enginyós o no se n'és; quan el temps no apressa gaire, els paraguaians de la trinxera llancen rarament les granades amb la mà. Han engiponat, totes patents lliures, un sistema més eficaç i menys cansat: el llançagranades. Es, una mica més gran, el mandró dels marrecs de poble.

Dues tires de cautxú, llargues d'un metre i amples de mig pam, poc més o menys, tallades de la cambra d'un pneumàtic de camió i fixades a dos troncs d'arbre i ajuntades per un rectangle de lona. Es posa la granada al fons de la lona; el forçut de l'escamot, o, en defecte seu, dos homes de bona voluntat, arrapen lona i granada tot plegat i, palplantant-se, estiren les tires d'un bon metre i mig. Amb llestesa, un company encén la metxa de la granada. Els altres deixen anar, la granada vola per damunt de la jungla, i esclata quatre o cinc segons després, a quaranta, seixanta i vuitanta metres i tot, segons l'extensió del *no man's land* i la traça dels tiradors.

La meva primera provatura és un desastre. La granada em fuig de les mans abans d'ésser inflamada. La segona no va pas gaire millor: m'afanyo tant a desempallegar-me d'aquesta metxa que crepita a pocs centímetres del meu nas, que engego la granada massa amunt. Explota a trenta metres a penes de la trinxera. Les altres ja van millor. A la cinquena, una metralladora boliviana emmudeix de cop i els soldats de la trinxera ens gratifiquen amb un *Viva*!

Passa, de vegades, que, ressecat pel sol, el cautxú cedeix en ple esforç. En aquest cas, m'informa el fidel Paniaga, no queda més sinó buscar uns altres granaders.

AMENITATS

Les dues de la tarda.

La veu rogallosa d'un bolivià franqueja els cinquanta metres del *no man's land* i ens arriba a la trinxera on fem becaines gairebé tots, ensopits per l'ardor del sol.

—*Paraguayos*! Demà al migdia dinarem en la vostra trinxera!

Un dels nostres s'encarrega de respondre a la provocació:

—Demà, *bolivianos*, ja veurem qui serà el presoner! No deixeu per a demà el que pugueu fer avui!

—*Entréguese*!

—Un bolivià no es rendeix!—diu la veu.

De cop, tota la trinxera es desvetlla, el nostre orador, un sergent, replica seguit:

—Digues això als teus companys de les presons d'Asunción!

—Es van rendir amb honor!—crida el bolivià.

—Sí, amb l'honor d'haver salvat la pell!

L'altre no està content:

—Vés a la..., *patapila*, esclau de l'Argentina, fill del diable!

Entre les dues trinxeres, el duel oratori s'amplifica, pren proporcions èpiques. Com els herois de la *Iliada*, que abans de batre's dedicaven llargs moments a cisellar injúries, bolivians i paraguaians s'insulten a raig fet, es provoquen a combats singulars, barrejant en llur còlera els idiomes aymara, quetxua i guaraní a l'espanyol.

—*General Kundt pëndë vendë pa*! (El general Kundt us ha venut!)

—Ja l'heurem el vostre riu Paraguai! Ja desfilarem per Asunción!

—Sí, però presoners. *Peya pei querosén*! (Colla de bevedors de petroli!)

—Pollosos! Mamacos! Ja no cridareu tan fort dintre poc!

Més excitat que els altres, bullent de ràbia, un guaraní salta sobre el seu fusell, el seu matxet, i proposa als altres:

—*Na guajhe chupe los mitas*! (Si anéssim a fer un tomb a casa seva?)

Un grup ja es prepara a escalar el parapet. Però el capità es decideix per fi a intervenir:

—Calleu, rucs que sou. D'aquí un moment us queixareu de morir de set! Cadascú al seu lloc. *Pronto*!

La calma reneix en la trinxera. Els bolivians ens engeguen encara algunes injúries, però ningú no respon i no insisteixen més. Reprenem la *siesta* interrompuda. A l'ombra, un petit termòmetre marca així com quaranta-dos graus...

JEAN ALLOUCHERIE

(*Copyright Opera Mundi*)
(*Seguirà*)

(*) Vegis MIRADOR, números 316, 317, 318, 319, 321, 322, 323 i 326.

SASTRERIA
F. COMAS
GUSTOS SELECTES
GENERES DEL PAIS
I ANGLESOS
ESPECIALITAT EN
VESTITS DE SOCIETAT
NOMES A MIDA
FONTANELLA, 9 PRAL.

L'APERITIU

Laura de Santelmo. — Sobre el cant i el ball que la gent anomena flamencs, s'hi ha fet tanta literatura com vulgueu. Avui dia, erudits finíssims i artistes de gran categoria s'han dedicat a l'anàlisi i han aplicat totes les receptes d'aquesta química de sofismes que se'n diu la crítica, per precisar el com i el què d'aquest estil popular gitano, andalús, aràbig, apollini i dionisíac alhora, agudament religiós i descordadament profà, paradoxal en una paraula, que constitueix entre tot el folklore del món la reserva viva més emocionant, més intensa i més graciosa.

S'han cercat el parentius directes d'aquest estil andalús amb altres estils populars de diferents zones del Mediterrani, des dels ports de Palestina fins a les Balears. Però en aquesta, com en tantes qüestions, la història i la crítica s'hi perden, i seria difícil de precisar un ball típic qualsevol — unes *soleares*, un *tango*, una *farruca* — tal com el ballen les gitanes de Sacromonte, què té de gitano, què té d'aràbig, què té de cristià o fins a quina remotíssima filiació autòctona arriba l'origen exacte d'aquesta dansa.

A mi m'han semblat sempre més racionals les explicacions poètiques que les explicacions científiques, i davant del cas de Laura de Santelmo i de les seves danses, i davant de l'estil flamenc autèntic, m'estimo més creure que l'origen i la determinant d'aquest art peculiaríssim radiquen en el complex meravellós, tan contradictori, format per la terra, la gent i la història d'Andalusia. Es a dir, el ball flamenc és l'explicació clara, sensual i directa de tot un món a part del món actual; un món de caràcter purament poètic, al marge del temps. Aquest món poètic aguanta encara avui dia el somni incorruptible de la terra andalusa. Perquè si el ball flamenc és a estones una essència típicament gitana, el seu gitanisme participa d'una sèrie d'elements adquirits del clima, de l'ambient i del paisatge, que no són precisament de la raça gitana, sinó que formen part de la massa històrica, sentimental i pintoresca d'Andalusia. El gitanisme de l'art flamenc, situat a Còrdova, a Sevilla, a Carmona, a Ronda o a Granada, s'ha fos d'una manera indissoluble amb el picant milenari d'aquestes terres, i tant li fa dir com no dir, l'art flamenc ha arribat a despullar i a precisar els nervis finíssims d'aquestes terres, ha arribat a explicar poèticament i sensiblement aquestes terres millor que ningú.

Ara bé, aquest art flamenc és de les coses més delicades i més corruptibles que corren. El món, la literatura i el comerç s'han adonat des de ja fa temps de la seva importància i han procurat explotar-lo, perquè el ball flamenc, com el vi de Sanlúcar o de Jerez, són coses que es cotitzen en el mercat universal. Modernament, d'ençà que la dansa s'ha tornat excessivament literària, han vingut els estilitzadors i els academistes del ball flamenc, ha vingut la gran falsificació delicadament amanida, graciosament cuinada del ball pur de la terra ocre, del ball arrecerat en els patis de color de llegum guarnits de reixes com potes de grill, o bé contorsionat damunt d'una pols infinita, en un món de misèria i de vida de gos. Avui dia el flamenquisme o el gitanisme purs són intervinguts pels pintors de París o de Chicago, i després d'aquesta intervenció i d'aquest maquillatge — als quals s'ajup tothom —, es serveix l'art flamenc en els escenaris de categoria.

Però encara, pels gustadors del somni poètic, resten figures excepcionals, que pacten a mitges amb l'esnobisme i la literatura, i conserven intacta i pura la part més eficaç de la seva personalitat. Una d'aquestes figures excepcionals és Laura de Santelmo. Es una de les poques artistes espanyoles que té una gran categoria internacional, però de totes elles és potser la que balla més de debò, més d'acord amb el complex meravellós d'Andalusia.

Fa temps que crec que Laura de Santelmo és una artista única i jo la prefereixo a totes les altres. En trobareu alguna de més precisa, més acadèmica, més científica si voleu, però cap de tan directa, que balli tan a flor de nervi, que imposi d'una manera tan sensible la seva autèntica categoria gitana.

Darrerament he vist Laura de Santelmo en alguna d'aquestes interpretacions, que jo en dic literàries, del flamenquisme. Fins en les més trucades, hi ha els moments legítims, no hi manca mai una sensació de cobalt, de mosques, d'orenetes i de vi esbravat, que no són precisament literatura, sinó que són Andalusia. Però quan Laura s'encara directament amb el ball popular, *tango, soleares*, aleshores la seva gràcia enorme pesa profundament sobre l'escenari. Aleshores us adoneu que hi ha una manera celestial de moure i d'ondular els braços. El tors de Laura de Santelmo s'allunya de tota l'acrobàcia i de tota la infecta mistificació de les dansarines literàries, per explicar amb la flexibilitat muscular allò que és inexplicable: la poesia.

Davant d'aquesta Laura de Santelmo, es fon la sòrdida imitació dels infinits quadros flamencs de pacotilla i de les infinites estrelles de pacotilla, imposada per exigències de turisme i de color local, comprensiva només i tolerada a força de bona fe i de *Tío Pepe*.

Es amb artistes com aquesta que una persona qualsevol, mitjanament sensible, pot adonar-se de la profunditat i de la màgia que hi ha en una cosa aparentment tan estúpida i epidèrmica com és bellugar el cos seguint un ritme determinat.

Si heu olorat damunt la pell viva d'Andalusia una essència originalíssima i acre, us adonareu que aquesta essència només pot ésser definida per la dansa, i us adonareu que Laura de Santelmo és una definidora perfecta.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària
per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006

REFLEXIONS DEL TEMPS

La Crisi del Dret

Trobem en els assaigs recents d'André Suarès *Vues sur l'Europe*, uns comentaris aguts sobre la crisi del dret. L'autor surt en viatge d'inspecció pel nostre continent, s'atura en cada país, pren notes, constata, dedueix. Si algú coneix els assaigs de Suarès sobre París, sobre Napoleó, sobre tants temes diversos i importants, sap la força del seu estil, el to colèric, implacable, que pren davant d'allò que li desagrada o li repugna.

Tanmateix si André Suarès sap revenjar-se dels megalòmans que abunden a Europa, la part millor del llibre és, com sempre, la part crítica, en la qual aquest esperit altiu i aristocràtic, senyorívol i pessimista, exposa la crisi europea sota el signe de la crisi jurídica.

Sigui on sigui que Suarès s'atura, la primera constatació és que la utilitat pròpia, l'interès sol, tenen la primacia en les nacions. Tothom parla, en to egoista, del seu dret. Menyspreen el dret universal, en què Sió, Atenes, Roma i París han treballat, durant quaranta segles, per crear l'home just. Tenen un dret per a ells sols: els altres no n'han de participar, només tenen dret a la tolerància.

La gran crisi d'Europa és aquest menyspreu de l'universalisme de la norma i la seva necessitat. Perquè el dret és, d'antuvi, l'esperit de la terra. El dret racional és un instrument d'administració i de govern. Per fer un món just i un home sensible a la justícia, enllà del seu propi interès, cal que la raó i el sentiment del dret es penetrin i es compenetrin: la raó per regular el sentiment i donar-li una expressió universal; el sentiment per comunicar a la raó la vida que li manca.

Podríem afegir a aquest resum de paraules admirables, que a tot Europa dominen els homes defensors de la filosofia de l'acció, menyspreadors del culte de l'ordre veritable. Vivim en una Europa en què, per exaltar «un individu», s'aixafen els individus. En profit de la collectivitat amorfa, l'individu es converteix en un «fora de la llei».

* * *

En el nostre país, com en tots, existeix, profundíssima, aquesta crisi del dret i d'homes de dret. Cal constatar, tanmateix, que en el nostre país, malgrat tradicions molt apreciables, sempre l'Estat ha volgut tenir la primacia sobre la justícia. La història monàrquica d'Espanya és la recopilació dels errors d'un règim contra uns pobles. La caiguda de la monarquia representa el fracàs absolut d'un règim que volia plegar a unes exigències, a una certa ideologia, la realitat geogràfica, política i humana existent. Amb la República s'inaugurava una era nova, amb possibilitats enormes de rectificació. La República representava, a Espanya, el règim de la conciliació. Per primera vegada, des de segles, era possible triar i Catalunya podia declarar que, restant el que era, escollia el que estimava. La República havia d'ésser, ha d'ésser, el règim que ens divideixi menys.

La legislació republicana — feta en gran part per homes de dret — respon a aquesta nova apreciació espanyola que la República inaugurava. Calia rectificar les institucions, acostar l'administració, el govern, a la vida, al sentiment. Calia abandonar la tradició monàrquica, en què a la fi res no va representar res perquè cap funció no corresponia a la realitat per a la qual fou creada. Els homes que crearen la legislació republicana saberen—gairebé sempre—conciliar la raó i el sentiment. Només calia que els mateixos homes que la crearen l'haguessin aplicada. L'harmonia estatal hauria estat un fet dintre curt temps, perquè encara que la llei respongui a un sentiment, l'Estat, creació artificial, necessita sedimentar-se, respondre a un impuls d'autenticitat en posar-se en marxa.

Una mica extraviats per la petita anècdota dels partits, fa l'efecte que els nostres polítics no s'hagin adonat de la importància que revesteix aquesta tàctica d'amorfisme que es va introduint en la nostra

André Suarès

governació. Les institucions republicanes tenien un impuls inicial, responien a una necessitat biològica, que les feia fortes per tal com representaven anhels populars. Si aquestes institucions, i ara parlem de les nostres, es veuen privades no solament del seu esperit popular, ans encara de la seva tendència, hauran triomfat els definidors de «l'administració per sobre de tot» que tan abundosament pullulen en els nostres admirables i catalaníssims partits d'ordre, seny i altres virtuts.

Cal agrair a l'Acadèmia de Jurisprudència el desvetllament de l'interès sobre qüestions tan importants i de tanta transcendència. La representació del nostre dret es preocupa de la defensa de l'organització collectiva catalana. Ja era hora que fos així, car fins ara els més insignes defensors del nostre dret, quan arribà l'hora que el dret servís per aplicar-lo a les nostres necessitats socials, s'escandalitzaren de la gosadia del Parlament català. El que cal és que els polítics nostres s'adonin de la importància que té el plantejament d'aquesta qüestió jurídica i donin la primacia als homes de dret. Encara recordem el poc goig que ens féu aquell paràgraf del fiscal de la República senyor Gallardo quan, en l'audiència de la llei de contractes de conreu, es referí amb to sarcàstic als nostres juristes. Convé que, en el futur, Catalunya sàpiga practicar la política del *right man in the right place*.

FERMÍ VERGES

COM ENSENYAR LA GEOGRAFIA ALS NOIS EN EL SEGLE XX

—Això és la terra. —Això és el cel. —I això és el mar.

(*Akbaba*, Istambul)

Subscriviu-vos a **MIRADOR**

Rambla del Centre, 19 (Llibreria Bergé) - Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. .....

que viu a .....

carrer ..... *n.º* ..... *es subscriu a* **MIRADOR**

pel preu fixat de **3'50 ptes.** *trimestre.*

..... *de* ..... *de 193*...

Signatura

Mirant a fora

El coronel Lawrence

Curiosa figura la d'aquest estudiós de l'antiguitat, sortit d'Oxford i llançat, pels atzars de la guerra, a la més pintoresca i colorida aventura, al servei del poderós i misteriós Intelligence Service, clau de la puixança anglesa.

Ni la figura ni la vida d'aquest home, que ha motivat volums, no poden liquidar-se en poques ratlles. Assenyalem avui només la seva mort per un accident de moto, sobrevinguda quan ja no teníem temps d'incloure en aquest número ni un breu apunt de la curiosa existència de l'autor de la sublevació aràbiga contra els turcs.

Laval i Espanya

Potser pocs saben que el ministre d'Afers estrangers de França, Pierre Laval, parla l'espanyol. En efecte, encara que fill d'Auvèrnia, ha viscut molt de temps al sud-oest, on és bastant corrent la coneixença de l'espanyol. A més a més, com a alcalde d'Aubervilliers, ha seguit el contacte, car hi ha allí molts obrers espanyols. De tant en tant, Laval va a sopar a un restaurant espanyol de París. Allí el sorprengué un periodista madrileny davant d'un menú d'anxoves i xereç, olives i pernil, bacallà a la biscaïna, pollastre a la valenciana i Murrieta blanc.

L'amo del restaurant, aprofitant un client tan illustre, li demanà un permís de treball per a un cuiner.

—Feu-me'n una nota—digué Laval—i la passaré a Herriot, que és el que s'encarrega de la mà d'obra estrangera. Ja l'hi recomanaré. I, a propòsit, que ve algunes vegades l'ambaixador d'Espanya?

—De tant en tant...

—Doncs bé, ja li diré que faig propaganda d'un restaurant espanyol.

Impressió forta

Quan Tardieu fou ministre d'Obres públiques sota un ministeri Laval, li passà pel cap de preguntar a un important cap de negociat:

—Quin ha estat el ministre que us ha fet la més forta impressió?

El funcionari, avesat a tractar amb ministres, però així i tot sense pèls a la llengua, es mirà una estona Tardieu, i després digué tranquillament:

—André Hesse, senyor ministre.

—Hesse... i per què?—preguntà Tardieu, una mica sorprès.

—Perquè només va ésser-ne un dia, senyor ministre.

Un èmul de Dunikowski

Un dia o altre haurem de parlar d'aquest Dunikowski que diu—i hi ha persones serioses que li presten crèdit—que ha realitzat el somni dels antics alquimistes i obté or de la terra, o almenys de certes menes de terra.

Però ara li ha sortit un competidor, un italià septuagenari, el doctor Vittorio Volpato, que, segons un procediment electromagnètic, transforma el cagaferro en metalls nobles: argent, or, platí, o almenys en treu alguns grams.

L'home exhibeix patents que s'escalonen de 1922 a 1931 i els resultats, certificats per testimonis formals, de quatre experiències reeixides.

El càstig de Maud Loty

Maud Loty, retirada ja fa algun temps de les escenes parisenques, entra a casa d'un ocellaire a comprar un lloro.

—Parla?

—Ja ho crec, senyora. Pronuncia la frase cèlebre...

—Espero que no serà la meva—interromp Maud.

—No sé quina és la de la senyora. La frase del lloro és cèlebre des de Waterloo...

—Prou! Ja n'estic tipa d'aquesta història! Tothom em té per una malparlada... Quedeu-vos el lloro!

I Maud se'n va.

Tres dies després, a casa d'una amiga, reconeix l'animalet.

—Té, has comprat aquesta bèstia? Però que no saps el que diu? Diu horrors, com jo abans... Llorito, llorito, què dius?

—La guàrdia mor però no es rendeix—fa el lloro.

—M...!—salta Maud Loty.

La col·lecció completa de MIRADOR pot consultar-se a l'Arxiu Històric de la Ciutat (Casa de l'Ardiaca)

CAMISERIA FITO

CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 11

Telèfon 11655

L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Les tasques de Ginebra

Una vegada més moltes mirades — però menys que abans, cal dir-ho —, es giren envers Ginebra, on es descabdellen les tasques de la 86.ª sessió del Consell de la S de les N. i les — de més reduïda importància — de l'Assemblea extraordinària.

L'organisme ginebrí — sobre el qual un dia no gaire llunyà es posaren les esperances dels homes que haurien volgut que comencés una nova era basada en la pau gràcies a l'aplicació pura i simple d'aquells principis de dret que són la major garantia de justicia — ha travessat fases que adés han fet desesperar de la seva sort, adés han desvetllat en els ànims entusiasmes i esperances fins a un cert punt justificades.

El Consell Superior de Guerra d'Abissínia

La veritat és que la S. de les N., com organisme, com construcció, és perfecta; però els que haurien de fer marxar el mecanisme no ho són; són homes, i com a tals no s'han alliberat encara de prejudicis i d'egoismes atàvics. Però això no autoritza a parlar del fracàs de Ginebra.

Si algú — en 1920, quan en el Saló del Rellotge del Quai d'Orsay, sota la presidència de Léon Bourgeois, s'inaugurà la S. de les N. —, ha pogut fer-se la ilusió que en pocs anys es canviaria l'aspecte del món, i es bandejarien definitivament tots els bellicismes, hauria estat un somiador. Tots aquells que han contribuït a la institució de l'organisme internacional han tingut una clara visió de les dificultats que trobaria en el seu camí. Però aquests es deien, i no sense raó, que calia començar a «fer alguna cosa», a donar a la humanitat una nova concepció de la pau i de la possibilitat de mantenir-la inalterada. La S. de les N. encara viu, malgrat tot el que contra ella han fet alguns governs dictatorials, i és aquest, segons nosaltres, un bon averany que un dia la seva tasca serà més eficaç.

* * *

L'Assemblea de la S. de les N. s'ha d'ocupar de la solució del conflicte del Chaco, però es creu que, en vista dels magres resultats de la conferència de Buenos Aires destinada a la pacificació entre Bolívia i Paraguai, els delegats adoptaran la decisió de desinteressar-se'n. Aquesta qüestió és realment de les que no es poden citar en favor de Ginebra, però cal tenir en compte les enormes dificultats que hi ha per a una acció més enèrgica, i en primer lloc la geogràfica.

El Consell té diversos temes de gran importància a examinar, com, per exemple, la solució del conegut incident entre Iugoslàvia i Hongria a conseqüència de l'assassinat a Marsella del rei Alexandre, i la preocupadora divergència italo-etiòpica, que avui dia fa parlar tant la premsa europea.

Pel que fa a la divergència entre Iugoslàvia i Hongria, és sabut que la diplomàcia francesa ha reeixit no sols a llevar a la qüestió els punts més coents, sinó cercant una fórmula que posarà definitivament terme a les divergències entre les dues tesis, per bé que limitada a aquest conflicte, perquè donada la política revisionista dels magiars és ben difícil que aquests allarguin mai lleialment la mà a Sèrbia.

En canvi, pel que es refereix a la divergència entre el govern de Roma i el d'Addis Abbeba, la solució no sembla per ara tan fàcil d'aconseguir. Evidentment, ha sorgit un conflicte entre la qüestió de dret i el prestigi de gran potència que no es pot negar a Itàlia. Com poden mai, en efecte, governs com els de Londres i París, per exemple, considerar en un mateix nivell Itàlia i Abissínia? Es clar que, des del punt de vista jurídic, no hi ha cap diferència, i qui té raó té raó i qui no en té no en té. Però en el cas actual qui no té raó és el govern de Mussolini, i als governs enèrgics és ben difícil aplicar-los el dret purament i simplement. Això vol dir que el que es vol és evitar de blasmar Itàlia; però, d'altra banda, no es pot condemnar qui no solament té raó, sinó que vol que siguin respectades les clàusules del pacte de Ginebra. Un resultat així no podria passar sense l'oposició de molts governs, que no tenint compromisos colonials, poden permetre's el luxe de seguir una línia de conducta independent i objectiva. Cosa que es fa, a més a més, de gust, perquè els abissinis són bons clients de les fàbriques d'armes d'aquells països precisament que farien sentir, com ja es realitzà després de l'ocupació de Còrfú, llur protesta contra Mussolini.

Si el Consell de la S. de les N., després, es decidís a adoptar alguna iniciativa que no vingués de grat a Roma, és ja sabut que Itàlia, imitant Alemanya i Japó, sortiria de la S. de les N., la qual vindria així a trobar-se amb dues grans nacions europees fora del seu si.

No és fàcil la comesa dels delegats dels tretze països reunits actualment en el Quai Wilson, i és possible que no solament no es podrà arribar a la unanimitat per cap decisió, sinó que encara s'accentuaran més les divergències sobre punts essencials. Es notori que els anglesos estan més preocupats que els altres pel conflicte que es preveu no llunyà a l'Africa Oriental, perquè sembla que també afecta llurs interessos, i voldrien trobar la manera de poder evitar-lo. Les paraules amenaçadores del duce no han fet gran impressió sobre els dirigents del Foreign Office, que saben prou bé que amb una actitud enèrgica aconseguirien que Mussolini es fes enrera. Eden ha rebut, sobre aquest punt, instruccions precises, i en aquests moments deu treballar a Ginebra amb molta energia.

França, d'altra banda poc afectada directament per aquest conflicte, desitja mantenir la concòrdia a Europa, no atenuar l'entesa que Laval ha aconseguit de formar, sense topar amb la susceptibilitat del govern de Roma — que, almenys pel que diu el *Corriere della Sera*, ha amenaçat amb tornar-se a tirar en braços d'Alemanya —, desplega una acció molt moderada, però no pas inhàbil, a fi d'aconseguir eventualment una solució pacífica del conflicte entre Mussolini i el Negus, però si això no fos possible, a evitar almenys un nou afebliment de la S. de les N. amb la sortida d'Itàlia, i, sobretot, que no es propagui el conflicte a Europa, recordant que la guerra italo-turca per la Líbia provocà la balcànica, de la qual sortí l'europea. Laval vol evitar que aquest perill pugui repetir-se, i és probable que la tesi francesa sigui la que prevalgui.

* * *

Es diu, però, que aquesta part de les tasques del Consell serà tractada en sessions secretes, i que per conseqüent el públic no en sabrà res, almenys per ara. Aviat veurem si aquesta notícia és exacta. Aquest mètode, si s'adoptés, provocaria una certa sorpresa, perquè és contrari a l'esperit, si no a la lletra, de l'estatut ginebrí.

Mentrestant, si la situació europea, especialment després del viatge de Laval a Varsòvia i a Moscú, ha millorat sensiblement, i la causa de la pau ha fet un considerable pas endavant, els ànims de tots els que comprenen els horrors de totes les guerres, però especialment de les colonials, no poden deixar de neguitejar-se per la que pot esclatar a Africa. Les assedegades terres d'Abissínia ja s'amararen de prou sang italiana en el passat. Al somiador d'un imperi sobre deserts i roques no li sembla prou?

TIGGIS

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics

Correus: Apartat 190 — BARCELONA — Telèfon 73013

Teleg.: "Carburos" — Mallorca, 232

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

EL CONCURS DE FILM AMATEUR

Una projecció internacional

No sabríem començar aquestes ratlles sense abans felicitar efusivament la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya per les encertades activitats que ha portat a cap amb l'organització a Barcelona del IV Concurs Internacional de Cinema Amateur.

Aquest concurs s'havia de celebrar al Japó, d'acord amb els estatuts del concurs, que determinen que el país guanyador del primer premi és el designat per a organitzar el concurs següent; però com que

«Trois petits tours»

això del Japó cau molt lluny de la majoria dels països concursants, la secció del Centre Excursionista va oferir-se a encarregar-se de l'organització del concurs a Barcelona a fi de donar el màximum de facilitats al desplaçament dels delegats europeus, que són naturalment els més nombrosos.

Es així que hem tingut l'honor enguany de veure a casa nostra aquesta important manifestació del cinema amateur internacional, que ha reunit ací més de cinquanta produccions procedents de tots els indrets del món.

Per una curiosa paradoxa, els films que no han arribat a temps al fall dels jurats són els del Japó i els de Portugal! Aquests darrers varen arribar cinc hores abans de la projecció del Fèmina, i els del Japó encara els esperem. Han fallat doncs els que venien de més lluny i els que venien de més a prop, els primers essent aquells que en principi significaven el contrincant més fort, puix que ara fa un any varen guanyar en tota la línia.

No hem de dir res aquí dels actes del concurs, com tampoc dels resultats. Els lectors ho hauran llegit als diaris, i el caràcter setmanal de la nostra publicació llevaria tot interès a una informació que no podria ésser sinó fora temps i repetida dels diaris. Direm en canvi quelcom dels vuit films que dilluns es projectaren al Fèmina i que eren una selecció dels films millor puntuats. Són els únics films que s'han donat a conèixer al públic, i per això mateix els que justifiquen més una referència en aquesta pàgina, feta de cara al públic.

D'aquests vuit films, cal destacar *Eine Kleine Kongstragödie,* de Richard Groschopp, que és un espectacle d'una grandesa tràgica extraordinària. Una partida d'escacs humanitzada amb un talent incontestable. Les figures, delicioses escultures plenes de suggesitó plàstica damunt del tauler. Comença la partida i cauen les primeres víctimes. Els que no han vist la pellícula no poden ni sospitar l'emoció d'aquests moviments bèllics. Atacs i contraatacs i les víctimes que passen fora del tauler, amuntegades com ànimes en els llims. Es una impressió de patetisme inoblidable. I a cada senyal de: escac al rei! el tremolor que recorre totes les figures. Un moment gran és el de la reina marxant a la immolació. I al final, el rei reunint-se amb els seus vassalls d'ultratomba, mentre la bandera contrària oneja damunt del tauler net d'enemics.

La llum, l'encert (circumstancial) de la sincronització, l'encert de la presa de vistes, que aconsegueix donar una grandesa insospitada de les figures que semblen pendre actituds psicològiques típiques, adés d'altivesa, adés d'abatiment, arrodoneixen encara més l'èxit d'aquesta petita producció tan original com inspirada.

A continuació cal citar *Trois petits tours,* de Pierre Boyer, i *Another day,* de Leslie P. Tatcher, dos films cent per cent cinema, on hom descobreix fàcilment autèntiques mentalitats cinematogràfiques.

Pierre Boyer, en el seu film que qualifica de fantasia cinematogràfica, ha reunit amb un muntatge perfecte una sèrie de motius a base de moviments de rotació. La rotació com a motiu conductor d'una sèrie d'imatges que llisquen amb gran precisió, aconseguint de debò una rara sensació d'eurítmia i d'ordre. Hi ha sota el títol una evident malenconia. Aquests *Trois petits tours* enclouen un escepticisme discret. El món roda, tot passa i es repeteix i tot, finalment, *Trois petits tours.*

Model de muntatge ho és també el film del Canadà, *Another day.*

La pellícula portuguesa *Sonho infantil,* que hom va poder afegir a darrera hora al programa, és una deliciosa realització amateur a base de marionetes. No diguem res de la paciència que la realització del film implica! Sortosament hi ha més que paciència; hi ha gràcia i inventiva.

La vie est un rêve, de M. i Mme. Monier, és, com el títol ja fa endevinar, un film pretensiós. Un linotipista va al poble a passar les vacances amb la seva promesa que viu allí. Però hi ha també una estiuejant que trobarà bé de flirtejar amb el jove, el qual pendrà de bona fe aquell joc. La noia desapareix acabades les seves vacances i a la ciutat, des del seu cotxe, no voldrà conèixer al linotipista, que no va naturalment en cotxe, sinó en bicicleta. Es una pellícula molt trista doncs, encara que hom no encerti veure bé per què la vida és un somni.

La pellícula comprèn, amb tot, molts encerts de realització. Per exemple, tot el que està al marge de l'anècdota. Les imatges del camp, de la granja, del corral, amb pocs trets és tot un recó de província francesa, tot el pintoresc d'una atmosfera rural que flaireu en uns instants de bona cinematografia.

Hi havia encara *Stormy Weather,* de P. Reynders; *Exposition Universelle,* de René Van Vylick; *Faust,* d'Oktavian Miletic, que no feien cap mal paper en aquesta secció tan selecta de l'amateurisme internacional.

JOSEP PALAU

PANORAMA

Els enemics del cinema «nacional»

En un article publicat a *Cinegramas* i que porta el títol de *Se impone la legislación cinematográfica,* l'autor escriu: «Debería obligarse a que los países que importasen películas a España adquirieran la producción editada por nosotros».

Fins on hem arribat que per protegir el film nacional, per dignificar-lo, hi hagi qui sigui capaç d'escriure un paràgraf com aquest?

Seria desconsiderar el lector estendre's en comentaris que tothom no podrà menys de fer a unes línies com aquestes que no valien sens dubte la pena de reproduir-se, però és que l'autor de l'article és el senyor Miquel Josep, secretari del Comitè de Cinema de la Generalitat! Ja anirem bé amb aquests raonaments!

El secretari del Comitè de Cinema diu també que els procediments que ell recomana serien suficients «para que resurgiese el cinema nacional». Poc pot ressorgir el que no ha sorgit mai.

Perquè, francament, ningú, per càrrecs cinematogràfics que tingui, no ens farà creure que valgui la pena parlar amb aquest aplom de la producció dita nacional.

Finalment, el senyor Miquel Josep s'atreveix a parlar dels dos-cents milions famosos, si bé té el candor de dir que no està ben segur que siguin dos-cents milions. Efectivament, també podria ésser que no fossin dos-cents milions, sinó per exemple trenta milions. Poca diferència. Ara que si el secretari del Comitè de Cinema de la Generalitat no ho sap, com ho podem saber nosaltres?

El problema no és de diners, sinó de talent. Ara no és estrany que els que no tenen això darrer, tractin de dissimular els seus fracassos amb l'excusa del primer, i quina ganga el dia que els autors de *Doce hombres y una mujer,* de *Mercedes,* del *Canto del ruiseñor* poguessin vendre per la força de la llei (!) els seus films a l'estranger! Un mètode indicadíssim per a fer-ho més malament que mai. — P.

Teatre Espanyol

3.ª setmana i últimes representacions de

Autoritzada per la censura la versió íntegra d'aquesta pel·lícula, l'espectador pot apreciar en ella el veritable estat actual de la Rússia dels soviets

Distribuït per Unión Films, S. A.

TEMES

Importància del cinema

Qui podia suposar, en els no gens remots començos del cinema — acaba de complir els quaranta anys —, que aquella diversió grossera, simple curiositat que no podia agradar als admiradors refinats de Sarah Bernhardt, per exemple, havia d'ésser — com és ara, sense cap dubte —, un dels factors essencials de la vida contemporània? Qui havia de pensar que se li atribuiria categoria d'art, àdhuc de bella art, i abastar el públic més extens que res tingui al món, comprenent totes les classes qualsevulla que sigui el seu nivell social, econòmic i cultural?

Cap observador no pot deixar d'adonar-se que el cinema ha afaiçonat la fesomia moral i material de la nostra època. La seva influència s'estén per tota la terra, i si, d'una banda, com pensen els idealistes i els que creuen en el millorament de la humanitat i treballen perquè sigui efectiu, el cinema pot i ha de contribuir-hi; d'altra banda, esgarrifa de pensar el que un psicòleg, per poc tocat de freudisme que sigui, arriba a descobrir en l'afició universal al cinema.

El principi expressat per Paul Simmel, que l'intellecte de les masses no pot ésser representat pel punt mitjà entre els elements

La primera «vamp»: Theda Bara (1915)

elevats i els inferiors, sinó que es troba ben a prop del nivell més baix d'aquests darrers, és d'una constància infallible en el cinema. Cal que el cinema sigui entès per tothom. i, malgrat l'adveniment del parlant, ho és. I no perquè es doblin films o s'hi posin rètols explicatius, sinó perquè fuig de la complexitat i es val dels sentiments i les idees més simples i més a l'abast de tothom. Les empreses productores ja procuren que els experiments artístics i les realitzacions atrevides, no podent satisfer el gran públic, siguin escasses.

El cinema ha de «realitzar» les aspiracions de tot ésser humà, satisfer-li imaginativament tots els instints primitius que l'educació i l'ordenació social tenen cura de reprimir. Per a aconseguir-ho, l'home només té la fantasia, però no la tenen tots els homes: el cinema els la dóna feta i pastada.

Ell s'encarregarà d'ésser una *evasió* — com se'n diu modernament —, que no és més que l'oblit de la realitat per a viure en un món imaginat. En aquest món, l'home es pot desfer de la coacció més forta — encara que moltes vegades no en tingui clarament consciència — que pesa sobre ell: la de tenir en compte els altres, la de viure com un ésser social, sotmès a un enquadrament rigorós, amb una vida subjecta a les condicions naturals i codificada per les que s'han imposat els mateixos homes.

Gràcies al cinema podrà satisfer l'afany de poder i de domini, esbravar les repressions sexuals, fruir de la riquesa i del benestar. Fins podrà també, perquè hi hagi de tot, satisfer els bons sentiments, o l'aspiració a tenir-los (com en el paràgraf anterior es deia que satisfeia unes altres aspiracions que no podia realitzar).

Es aquesta, ens sembla, la veritable importància del cinema, més que no pas la que puguin oferir-nos les estadístiques industrials i comercials. En això, cap altra art no posseeix tants recursos, cap no el supera dels altres mitjans d'evasió trobats per la humanitat. Ni cap altre no els posa tan generosament a l'abast de tothom.

* * *

I bé — potser preguntarà algú —: i a què ve aquesta diatriba contra el cinema, precisament en una pàgina de cinema d'una publicació que s'ha distingit, entre altres coses, per un evident interès pel cinema,

Una desvetlladora d'imaginacions: Kay Francis

que li ha atorgat importància, que ha patrocinat films tan o més d'evasió que qualsevulla altres?

No; esvaïm aquest malentès. Tot el que precedeix no és pas una diatriba contra el cinema. S'hi fan unes constatacions l'evidència de les quals no és fàcil de negar; al contrari, encara es pot reforçar.

Doncs, creieu que és poc posar una estona de felicitat, de plaer, o simplement d'entreteniment, en la vida humana? Quin altre paper us creieu que fan les grans obres de les arts plàstiques, de la música, de la literatura, el respecte i l'admiració envers les quals us han inculcat des de petits i no heu gosat discutir-los ni rebellar-vos-hi, perquè aquest respecte i aquesta admiració són, també, en certa manera i en molts casos, una de tantes coaccions a què sotmet el fet d'haver de tenir compte dels altres, d'haver de viure com un ésser social?

***

NOTICIES CURTES

Max Reinhardt ha acabat *El Somni d'una Nit d'Estiu,* però *tira* (que diuen per aquí en argot de l'ofici) quatre hores i mitja. Tots els muntadors de Hollywood estan esmoland les tisores.

—Granowsky prepara *Tarass Bulba,* segons la novella de Gògol.

a més a més, a la tarda, a precs del públic

TRES LANCEROS BENGALIES

en la seva 5.ª setmana d'èxit

AVUI

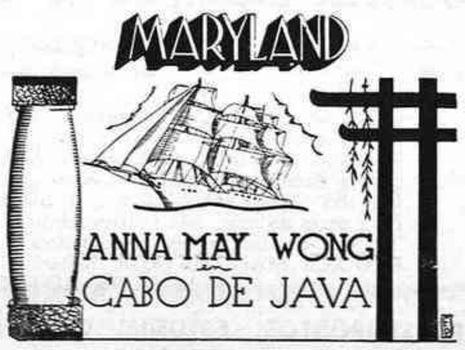

ADULTERA
Un film valent

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

ELS AMATEURS DEL POLYTECHNICUM

«Perquè demà surti el sol»

Ens creiem que pot ésser admès sense cap mena de dubte que si la farsa d'Angel Ferran *Perquè demà surti el sol*, representada el dimecres de la setmana passada al Teatre Poliorama per la Secció de Teatre de l'Ateneu Polytechnicum, hagués reunit totes aquelles condicions la manca de les quals ha estat el principal suport de la més gran part de la crítica que d'aquesta obra ha estat feta, no s'hauria pas encarregat de presentar-la el nostre setmanari.

No és pas MIRADOR qui ha de voler pendre el lloc que altres ocupen prou bé defensant uns interessos tan honorables com els que més en siguin. Va ésser precisament la manca de viabilitat que oferia amb esguard a una representació normal i corrent, i no cal dir si a la repetició d'aquesta un nombre de vegades més o menys gran, el que ens va decidir a patrocinar la comesa dels simpàtics i entusiastes amateurs del Polytechnicum.

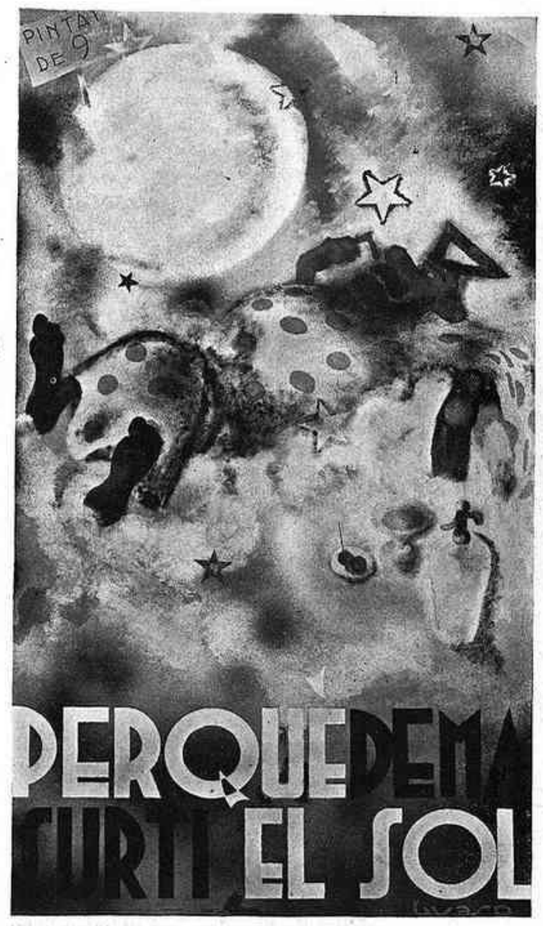

Cartell d'Ernest Guasp

Fou la vivacitat i la gràcia amb què són retratats i caricaturitzats en *Perquè demà surti el sol* tants de llocs comuns sentimentals i morals, rutines mentals, convencions i manies, valors entesos i falses aprensions; fou l'excellent qualitat de l'humor que l'eixamora tota; fou l'enginy de les frases que hi són dites, les observacions, les reflexions, les rèpliques i les sentències; fou la força d'expressió de més d'una i més de dues escenes, fou l'arbitrarietat, l'originalitat i la raresa de l'obra, de la seva concepció i la serietat del seu pensament central—serietat disfressada, en virtut d'aquella pudícia inherent als millors dels veritables humoristes, per la paradoxa i l'estirabot—, que ens convenceren del seu positiu valor. Valor potser més de categoria intellectual que estrictament teatral, segons el que sembla que ha d'ésser entès per teatral, però, com diem, justament per aquest valor, que li impossibilitava la seva presentació per part d'una empresa regular, és que *Perquè demà surti el sol* mereixia ésser coneguda. Tot el bo que té, i és moltíssim, no havia de quedar inèdit per culpa d'allò que no atrevint-nos a qualificar-ho de dolent direm que xoca amb les habituds o no resulta d'acord amb aquelles normes tàcites i informulades que tants i tants han invocat davant d'aquesta estrena.

Fou per tot el bo que creiem que conté l'obra de Ferran que, posats d'acord l'autor i els intèrprets per a la seva presentació i en marxa ja tot el que havia de contribuir-hi, MIRADOR volgué presentar-la en sessió especial. En aquesta sessió ens ha afavorit l'assistència d'un públic amb el qual comptem i que ens distingeix amb la seva atenció i el seu interès; ell no ens defraudà i li ho agraïm de tot cor. Això haurà de servir perquè un dia o altre repetim la nostra feta amb l'esmena de moltes falles que nosaltres som els primers de reconèixer.

Però si ell no ens defraudà, creiem que nosaltres tampoc el defraudàrem en allò que li prometérem. La ironia, l'agudesa, la sàtira, la filosofia, la gràcia i la intenció de *Perquè demà surti el sol*, foren recollides i celebrades. L'acció de l'obra es descabdella en un creixent d'interès i comprensió, es condensa i es concreta, a poc a poc, fins arribar al seu resum, on acabem de conèixer els personatges i on ens són explicades moltes coses que en el transcurs de l'acció havien estat causa d'interrogació i que no ens deixaven veure amb claredat la seva trama, tal com la personalitat del Badoc que trobàvem pertot arreu i que amb les seves predicacions i les seves reticències ens havia tingut intrigats sobre qui podia ésser.

Aquesta obscuritat, aquesta manera de no explicar-ho tot fil per randa, posant en antecedents l'espectador només a base de suggerències i allusions, és ben volguda per l'autor i no una inexperiència. Qui sap si teatralment no és prou bo aquest procedir, però ens sembla que està d'acord amb el caràcter de l'obra, que quedaria destruït del tot si Ferran ens hagués volgut assabentar ja de bon començament de tot el que després ens complau i ens satisfà en la sorpresa que ens dóna.

Tot amb tot, la desorientació i la confusió del primer acte, amb el seu excés de personatges i una colla de detalls que es perden per excés d'incidències, no collabora pas a aquest efecte que assenyalem i obstaculitza en gran manera que el públic es posi en contacte amb els personatges, a desgrat del pròleg, enginyós i agut, que li fa esperar altra cosa.

Passats els primers entrebancs, però, l'acció va lligant-se i explicant-se més i més, fins arribar a la seva culminació i resum en el tercer acte, on s'aclareix tot i on ens és declarada la tesi de la peripècia, el perquè de tot aquell batibull que hem presenciat, la necessitat que tot anés com ha anat, igual com tot el mecanisme de l'univers, mecanisme que mai no podrem conèixer, però les lleis del qual són immutables. Si no, si poguéssim canviar pel cantó que fos, en bé o en mal — què sabem nosaltres del que són aquests conceptes vistos des de l'eternitat? — tot previst, tot ordenat, tot encadenat i establert perquè vagi com va i no d'altra manera, qualsevol dia ens trobaríem que no sortiria el sol.

Es aquest tercer acte el millor de l'obra, el joc de la fantasia, la imaginació i la reflexió de l'autor donen un rendiment admirable. Ací s'apunta la qüestió del lliure albir i la predestinació, en la discussió de la qual tanta tinta han fet córrer filòsofs i teòlegs. Sota la facècia de les dites i respostes, Ferran marca una actitud completament ortodoxa. Si fóssim un crític d'envergadura podríem parlar i tot de Port-Royal, de Pascal i dels jesuïtes a propòsit d'aquest tema que enceta Ferran en la conversa dels seus benaventurats i ens hi podríem lluïr d'allò més, però ni ens hi veiem amb cor ni el lector hi té cap culpa.

Dels elements del Polytechnicum ens n'hem d'ocupar amb tot elogi pel seu entusiasme i la seva comprensió de l'esperit de l'obra. Bon xic indecisos al començament, es centraren de mica en mica fins arribar a una bona unitat i una excellent coordinació. Voler citar-ne qualsevol seria injust per als altres. Quant a la presentació, bé hem de reconèixer que hauria pogut estar força més bé.

JOAN CORTES

El Junior F. C. presenta un "Barbiere"

Les actuacions escèniques del Junior F. C. han estat sempre remarcades per l'esperit d'autèntica selecció que les informa i per llur bona execució. No cal, per tant, fer l'elogi per endavant de la presentació que tindrà lloc demà al Coliseum, sinó, simplement, parlar una mica de l'obra que s'hi presenta.

Amb aquella ardidesa característica, el Junior presenta i representa *Il Barbiere di Siviglia o la Precauzione Inutile*, òpera representada una sola vegada a Barcelona, a l'aleshores Teatre de la Santa Creu, avui Principal, el 14 de juliol de 1796. Com que el títol pot prestar a confusions, donem alguna precisió.

Es tracta d'una òpera de Giovanni Paisiello, sobre una lletra de Pietro Sellini, traducció en vers italià de l'obra famosa de Beaumarchais. S'estrenà en 1780 a Sant Petersburg. Paisiello fou mestre de música de la Cort de Caterina de Rússia fins que el substituí Domenico Cimarosa.

L'obra de Paisiello s'aguantà temps i possiblement el seu record contribuí al fracàs de l'estrena del *Barbiere* de Rossini, en 1816. Però des de la segona representació, aquest triomfà de tal manera que esborrà el record i tot de l'obra de Paisiello.

El *Barbiere* d'aquest és molt més fidel que el de Rossini a l'obra de Beaumarchais. El seu valor purament musical és també molt superior. Però, sigui com sigui, malgrat haver Rossini saquejat Paisiello sense escrúpols — o potser per això mateix —, el *Barbiere* de l'un ha surat i l'altre no.

No seria doncs exagerat de donar a aquesta representació del Junior el valor d'una estrena, i és ben just d'agrair-li que els seus entusiastes i intelligents animadors donin ocasió al públic barceloní de conèixer el *Barbiere* de Paisiello.

Laura de Santelmo, la ballarina a la qual dedica Josep Maria de Sagarra el seu «Aperitiu» d'avui, assajant

VARIETATS AL TIVOLI

De Luisita Esteso a Raquel Meller

Mai, o ben poques vegades, els teatres barcelonins no havien viscut uns moments més difícils que ara.

Un darrera l'altre, van tancant les portes.

Només el Tívoli està fent una bona temporada. El públic hi acut nombrós des del primer dia.

Al Tívoli hi ha varietats. Heus ací, doncs, un èxit que caldrà tenir en compte quan es parli de les possibilitats d'un music-hall a la nostra ciutat.

En un dels passats números de MIRADOR, vaig ja ocupar-me del primer programa que ens ha estat ofert al Tívoli durant aquesta temporada.

El segon portava Luisita Esteso, Custodia Romero i Celeste Grijo com a plats forts.

Luisita Esteso val més or que no pesa. Es, dintre les varietats espanyoles, l'artista més personal. Comença, potser, a amanerar-se, però, tot i així, la millor de les seves qualitats és, encara, de no assemblar-se a ningú. Sempre és ella.

Es l'Esteso una deliciosa humorista. Es riu—amb quina gràcia!—del mort i de qui el vetlla. Coneix la força còmica del contrast i té el do de la improvisació.

Voreja intelligentment tots els perills d'una cupletista—el de la cursileria, el del flamenquisme, el de la dramatització—per a sortir-se'n, tot d'una, amb una pirueta absurda o amb un acudit precís.

Quan, per exemple, més entusiasmada la veureu ballant i cantant una cançó andalusa, es deturarà per a exclamar:

—¡*Viva la civilización árabe*!

Les caricatures d'Amalia de Isaura són traçades amb línia gruixuda; són paròdies o imitacions perfectes, però carregades de color i excessives en detalls. Luisita Esteso, les composicions escèniques de la qual entranyen també una burla, les dibuixa amb traç finíssim; el color és suau, i els detalls no perjudiquen en cap moment l'harmonia del conjunt.

JOAN TOMAS

Raquel Meller en el cuplet «El millón»

(*Segueix a la pàgina* 8)

BALLETS RUSSOS

En plena pantomima

Si el pobre Levinson visqués, segurament es feriria davant *Jardí públic*, nou ballet de la companyia de Monte-Carlo, que converteix més brutalment que mai la dansa en pantomima. Però no ens precipitem.

En un *square* decorat per Jean Lurçat amb uns tons violents i agres, però combinats amb un sentit de l'harmonia dolç i subtil completament Ile-de-France—Lurçat, poeta tant o més que pintor, i que fou un dels primers a humanitzar el deshumanitzat cubisme, a introduir els elements lirisme, representació i color en el prosaic, abstracte i monocrom cubisme, és un artista profundament francès, la qual cosa vol dir mesura i bon gust, — en un *square* ple d'una vegetació que té tota la fantasia inesperada d'un paisatge submarí, doncs, fan epilèpticament de les seves uns banals personatges. Unes dides amb una sina descomunal que no saben com fer-s'ho per a treure's del damunt un vell verd excitat; uns escombradors atrafegats; uns estudiants avalotadors, que es barallen i juguen, salten i riuen; un poeta somiatruites i filòsof que, segons el programa, «visita el parc per a meditar sobre els absurds de la civilització i aconseguir un retorn a la naturalesa»; uns obrers que protesten contra la seva trista condició, i que es lliuren a una gesticulació perfectament proletària que degenera en míting exaltat; un jove molt simpàtic que es vol suïcidar i no fa més que apuntar-se la pistola al pols i llançar grans imprecacions contra el cel; una parella rica que balla una rumba, deliciosa i subtilíssima per cert, i una parella pobra sotraguejada per la més negra de les desesperacions, i que també llança grans imprecacions contra el cel, parelles que acaben barallant-se acarnissadament entre elles...

Tot el que precedeix defineix el caràcter descriptiu de *Jardí públic*, ballet tan pobre d'invenció i desligat com la música de Vladimir Dukelski que l'acompanya. Gens de dansa, en *Jardí públic*. Perquè entenem que no és dansa aquell frenesí epilèptic i aquella agitació espasmòdica, aquells braços sempre enlaire, que Massin afecciona. I perquè entenem que no és dansa tampoc la pantomima, la gran quantitat de pantomima que hi ha en aquest ballet. Pantomima poques vegades expressiva—la parella pobra que expressa amb gestos la seva desesperació—, i, gairebé sempre, la pitjor de les pantomimes: realista, descriptiva, que es limita a reproduir servilment la neteja que efectuen els escombradors o els moviments de les dides que intenten fer dormir els seus infants... En *Union Pacific*, ballet fet de cara a Amèrica com aquest, els dansarins també imitaven els gestos dels constructors de vies de tren. S'ha dit que la companyia de Monte-Carlo ha aconseguit alliberar-se de la tutela del pintor de decorats. Es veritat. Però, en canvi, Massin ha caigut darrerament en la pantomima simbòlica—*Els presagis*—i en la pantomima mig expressiva, mig descriptiva d'*Union Pacific* i *Jardí públic*. I no sabem el que és pitjor.

Femmes de bonne humeur, un dels ballets més reeixits de Massin, que la gent de Monte-Carlo reposaren la setmana passada, ens col·loca, per bé que de manera molt més atenuada, davant la mateixa equivocació, i ens porta a parlar del predomini de la pantomima en molts ballets antics i moderns.

La dansa, ha dit Levinson, és una acrobàcia elegant que satisfà un apetit d'harmonia ben ordenada, de moviment simètric. Ni més ni menys. La dansa, en efecte, té la seva significació pròpia, la seva realitat pròpia, les seves lleis pròpies, que són del mateix ordre que un temple grec o una fuga de Bach. Però quan els moviments de dansa, que han d'ésser fi en si, són únicament determinats per esoterismes i filosofies, o per sentiments i emocions, o per la realitat del món exterior, aleshores no hi ha dansa. Només hi ha pantomima simbòlica, expressiva i descriptiva. Ja el famós coreògraf napolità Salvatore Vigano (1769-1821) transformava la dansa pròpiament dita en pantomima. I, a Itàlia, molts l'acusaven de supeditar l'art de la dansa, el gran estil francès que tenia tants partidaris, a l'expressió dramàtica. Un dia, Rossini féu veure a Stendhal un *defecte de Vigano*: «Poca dansa, masa pantomima». Molt més tard, Fokin no tolerava cap gest, cap actitud, que no fossin determinats per l'estat psíquic del dansarí, per les seves emocions. I Massin, el de la bona època, intentava agermanar pantomima i dansa en una acció dramàtica o còmica, ritmada per la música. Es a dir, una pantomima ritmada, equidistant de la mímica natural i de la dansa, una acció dansada, un ballet d'acció.

A aquella època, a una de les millors èpoques de Massin, pertany *Femmes de bonne humeur*, obra estrenada a Nova York en 1917 i que Diaghilew ja havia presentat ací. Pocs ballets ens ofereixen la fresca invenció, la inspiració sostinguda, la loquacitat inestroncable, la trepidació ininterrompuda, la felicitat contínua d'aquestes divertidíssimes *Femmes de bonne humeur*. L'argument d'aquesta comèdia dansada, inspirat en Goldoni, és un embolic italià del segle XVIII, que ens presenta unes quantes senyoretes d'un bon humor comunicatiu, que es diverteixen prenent el pèl amb aquella elegància a uns grotescos personatges: el comte Rinaldo, el vell marquès de Luca, la seva germana Silvestra... Història senzilla i ingènua, deliciosa i encantadora, darrera la màscara desueta de la qual riu i s'agita una obra vivent i nova. Bakst ha pintat un decorat evocador que figura una petita plaça d'un poblet italià amb un campanar finíssim de línies que contrasta amb uns balcons d'estil feixuc. La partitura, treta per Tommasini de les peces de clavecí de Scarlatti, música lluminosa i vibrant, *sol condensat* com va dir un crític, fa moure els protagonistes d'aquest divertit *imbroglio*.

La coreografia, del millor Massin, uneix amb una gran solta la dansa clàssica—n'hi ha molta en aquest ballet—i la pantomima descriptiva, deformada amb intencions burlesques, i sotmesa al ritme musical. L'agitació extenuadora, el dinamisme esgotador, el moviment continu, el frenesí, que afecciona Massin, són plenament justificats en aquest animadíssim ballet, un dels més moguts que hem vist. Els braços hi juguen també un paper preponderant. Ja hem dit que són una de les debilitats de Massin. I és que aquest gran coreògraf, enamorat de la pantomima tant o més que de la dansa, no ignora que la gesticulació dels braços agafa fàcilment una significació expressiva. Per això la dansa clàssica, eminentment antiexpressiva, dóna una gran importància a les cames, tot i fent jugar als braços un rol completament secundari. Una altra de les característiques de l'estil Massin és la subordinació a la música. En els seus ballets, cada moviment del dansarí cau sobre una nota. En aquest aspecte, *Femmes de bonne humeur* té una precisió de rellotgeria. Els sobresalts del cambrer Niccolo, per exemple, són una reproducció plàstica exactíssima del *staccato* de l'orquestra. I així aquest ballet ens ofereix l'acord més perfecte entre música i plàstica, orella i ull.

Alexandra Danilova

Els intèrprets, la dolça i espiritual Alexandra Danilova — una tècnica prodigiosa dissimulada per la gràcia—, Tamara Grigorieva, Olga Morosova, Petroff, Psota, tots, absolutament tots, han actuat amb una fantasia, una vida i un *bon humor* extraordinaris. S'han divertit i ens han divertit.

Finalment, direm que aquest any els Ballets Russos de Monte-Carlo han fet una temporada més brillant que mai. La gent, atreta segurament pel prestigi dels ballets antics reestrenats, ha omplert cada dia de gom a gom el nostre Gran Teatre, l'empresari del qual, senyor Mestres, mereix l'aplaudiment i l'agraïment dels aficionats a la dansa per haver-nos portat una vegada més aquest espectacle excepcional.

SEBASTIÀ GASCH

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 11655

PUBLI-CINEMA
Passeig de Gràcia, 37. - Telèfon 79681
Sessió contínua de 11 matí a 1 matinada
SEIENT: UNA PESETA
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu
PINGÜINOS
Dibuix en colors de Walt Disney
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.
VOCACIÓ
La vida benedictina a l'ombra de l'Abadia de Saint-Wandrille

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

La universalitat i la catalanofília d'Arturo Farinelli

Hom es lamenta sovint de la manca d'unitat del pensament actual d'Europa que, per a nosaltres, encara vol dir «el món».

Enyorem amb malenconia aquells moments de la història en què el món seguia una pauta general i obeïa una direcció. Recordem amb amor aquelles figures que actuaven d'orientadores del pensament i del sentiment de tota la humanitat, influint en la història àdhuc abans de morir corporalment.

El nostre Ramon Llull feia en els seus viatges una mena de triangulació d'Europa i es sentia, ell tan fidel a l'esperit i la llengua de Catalunya, un ciutadà del món que és a casa seva a París i a Roma igualment que a Catalunya.

Arnau de Vilanova que ha topat amb la Inquisició de l'arquebisbat de Tarragona, va a París i es sent en perill per la condemna de la Universitat; segueix la seva trajectòria i arriba a Roma disposat a la defensa de les seves doctrines. Allí, naturalment, topa amb els qui es sentien *uns* amb els teòlegs de Tarragona i de París i té la sort de vorejar la condemna, després de guarir el papa Bonifaci VIII, que li diu: «No parlis més de teologia, perquè no hi entens res. Exerceix la medicina perquè ets el físic millor del món.»

El pensament i la bellesa de l'obra de Dant, Petrarca i Boccaccio impregnen tot el món d'una mateixa emoció.

Baldassare Castiglione dicta lleis de cortesania a les corts de tots els reis i prínceps d'Europa des d'un minúscul Estat sense gaire tradició com era Urbino.

L'Areti *pesa* pertot arreu, com els grans artistes italians són universals.

Erasme és llegit a tota Europa i un pobre monjo arrauxat com és Luter s'encara amb el totpoderós Carles V i fa tremolar l'Imperi.

Així podríem anar discorrent per a justificar les enyorances dels moments d'unitat de la cultura europea que per a nosaltres equivalen a les èpoques d'unitat del món. Així podríem evocar les grans figures universals dels altres temps per a lamentar la dispersió que en l'actualitat sofreix el pensament humà, la torbació dels nostres esperits, la lluita fratricida que hom veu en el món de la cultura igualment que en tots els altres camps.

Però les defallences de l'esperit universal, les antítesis de les cultures, les crisis del pensament no són totals ni sense remei.

Contra tots els perills es drecen uns homes que mantenen enlaire la bandera de la universalitat de l'esperit i de la unitat de la cultura. Ells mateixos actuen d'exemple i fan una obra identificada amb llur predicació.

Són la sal de la terra cultural i la llum del món científic.

Encara que no restessin sinó ells en el panorama divergent i contorbat, el món es salvaria com les ciutats de Pentàpolis si haguessin tingut uns quants justos.

D'aquests homes és Arturo Farinelli que ara es troba entre nosaltres.

Potser ningú com aquest italià autèntic i fervorós de la italianitat pura, ofereix l'espectacle de l'home que és ciutadà del món amb tots els mereixements. Potser ningú com Arturo Farinelli no ha valoritzat tantes riqueses espirituals diverses i escampades amb l'entusiasme amorós del qui les comprèn, les valora i les defensa com si fossin riqueses pròpies.

Entorn de la seva càtedra de literatura alemanya de la Universitat de Torino ha reunit una confluència d'entusiasmes que ha fet de portantveu d'una cosa com el romanticisme que és un valor universal alhora que una glòria pura de l'Alemanya eterna.

Des de la seva direcció de les publicacions dedicades a l'estudi de les literatures modernes que edita la casa Fratelli Bocca de Torino, alguns dels quals llibres són escrits en francès pel mateix Farinelli, ha imposat a tota l'Europa culta un sentiment de mútua coneixença, per l'exemple dels grans esperits enamorats de la bellesa de l'art i de la literatura universal.

Amb l'estudi apoteòsic de Dant i en l'enumeració de les influències exercides pel gran poeta en les literatures i en els sentiments d'Espanya, França, Anglaterra i Germània, ha demostrat que l'Europa culta ha vibrat a l'unison fent de tornaveu al crit de l'àguila de Florència.

Arturo Farinelli, amb Antoni Rubió i Lluch, a l'Institut Itàlia de Barcelona

Els llibres dedicats a Calderón i a Gracián han estat un exemple d'exaltació d'unes figures a les quals el replegament sobre si mateix de llur pàtria no procurava els admiradors que mereixien en els pobles estranys. Les que ell anomenà *Divagacions bibliogràfiques* sobre els viatges per Espanya i Portugal esdevingueren un monument d'erudició on són enumerats i presentats amb mots adients tots els llibres i manuscrits que plasmen les impressions experimentades des de l'Edat mitjana fins avui pels homes que han peregrinat per la Península ibèrica.

Algun d'aquests manuscrits, com el de Jeroni Münster, que estava oblidat en una biblioteca de Munic, han estat popularitzats i traduïts gràcies a la labor de proselitisme que batega en la prosa viva de l'historiador.

Farinelli no n'ha tingut prou amb l'exaltació de la influència literària d'alguns d'aquests viatges, com per exemple el de Guillem de Humboldt, i els ha dedicat tot un llibre que, per afegidura, ha contingut l'espiritual exposició del viatge a Espanya d'un home, Goethe, que no hi vingué mai corporalment.

Es que Humboldt—i ara arribo al nervi més sensible a l'afecció més forta de Farinelli—és el valoritzador de Catalunya i de Montserrat; és que Goethe és l'enamorat de la nostra muntanya simbòlica fins a fer-ne el símbol del castell interior, el paratge de la ilusió i del somni, la seu de la poesia. Farinelli és abans que tot i per damunt de tot un catalanòfil.

Aquest italià tan italià; aquest màgic recollidor de voluntats envers les glòries del seu país; aquest popularitzador de Dant, de Petrarca, de Boccaccio, de Miquel Angel, de Manzoni; aquest home universal; aquest ciutadà del món, és un enamorat de Catalunya, un coneixedor de Catalunya, un exaltador de Catalunya.

La nostra pàtria dissortada fou la Dulcinea de la seva joventut, i a l'estudi de la història i els valors, llavors ignorats, de Catalunya, dedicà els millors anys de la seva vida.

Per això nosaltres agraïts no podríem saludar-lo amb altres paraules que aquelles que li poden ésser més cares:

Tu duca, tu signore, tu maestro.

MIQUEL CAPDEVILA

ACABA DE PUBLICAR-SE EL NÚMERO DE PRIMAVERA DE

D'Ací i d'Allà

La revista que no pot faltar en cap casa de bon gust

Preu: 5 pessetes

Administració i venda:

Llibreria Catalònia

3, Ronda de Sant Pere, 3

EL REPRESENTANT TENAÇ I EL COMERCIANT QUE TÉ REMORDIMENTS

—Bé, fet i fet us en compraré una dotzena!

(*Ric et Rac*, París)

L'actualitat literària

El Congrés dels Pen Clubs

Dimarts van començar les sessions del Pen Club Internacional, que enguany celebra el seu Congrés a Barcelona. La màxima actualitat literària mundial és, doncs, avui, a la nostra ciutat, que s'honora amb l'assistència de bon nombre d'escriptors importants de tots els països. (A remarcar l'absència dels representants de l'Alemanya hitleriana, exclosos del Pen Club en el Congrés de l'any passat, i substituïts amb avantatge pels escriptors alemanys exiliats.) MIRADOR donarà a les sessions del Congrés i a les persones dels congressistes del Pen tota la importància i l'atenció que es mereixen aquests ambaixadors ilustres de la literatura contemporània.

H. G. Wells

Aquesta reunió del Pen Club permetrà també als barcelonins d'expressar llur admiració a un dels homes més importants dels nostre temps, president d'aquesta associació internacional d'escriptors, que és Herbert George Wells. El gran autor anglès, conegut sobretot entre nosaltres per les seves obres d'imaginació, i singularment per la divertidíssima novella de *L'Home invisible*, que el cinema ha acabat de fer popular, no és solament un novellista d'una fantasia superior a la de Jules Verne i creador d'utopies científiques i d'anticipacions socials i polítiques tan importants com la recent *The Shape of things to come* (*La forma de les coses a venir*, literalment), que el cinema, sota l'atenció d'Alexander Korda, duu al celluloide, sinó que és un gran pensador i un crític agut dels nostres temps. L'home que ha escrit *The Outline of the History*, visió original i revolucionària de la història del món; que ens exposa el seu concepte de l'esdevenidor ideal en tants llibres profunds i divertits; que en *The World of William Clissold* ens dóna un desenrotllament de la seva fe en els destins dels intellectuals i els tècnics, ha tingut no fa gaire un diàleg amb Stalin, que ha estat publicat per tota la premsa i que ha suscitat brillants polèmiques. Wells, que és ara un admirador fervorós de Roosevelt, no ha perdut encara la seva fe en les capacitats renovadores de la democràcia, i exposà francament les seves objeccions al secretari omnipotent del Partit Comunista rus.

Per la seva intelligència, pel coratge amb el qual defensa les seves conviccions ideològiques, i per l'obra densa i considerable que ha escrit, H. G. Wells mereix l'homenatge afectuós de tots els catalans, que deuen ésser admiradors seus si han llegit alguna de les seves obres.

Memòries

Deixeu-me assenyalar, en l'espera d'un comentari més extens damunt d'aquestes pàgines, l'interès que tenen els llibres de memòries de la senyora Eulàlia de Borbó, ex-infantessa d'Espanya, i de la bèllica dama María de las Nieves de Braganza i de Borbó, més coneguda pel nom de Doña Blanca. dels temps que era l'ídol dels carlins. Les memòries de la tia d'Alfons XIII, amb el seu caràcter de revista de personatges de l'època i el puntet de xafarderies que les assaona, són enormement divertides, i el primer volum del llibre de la muller d'Alfons Carles forneix un document preciós, exacte i pintoresc, per a l'estudi de les guerres carlines, i sobretot de la campanya de Catalunya.

Rondalles de Grimm traduïdes per Carles Riba

Davant d'aquesta bella edició de l'Editorial Juventud, em caldria repetir totes les lloances que ja vaig prodigar, amb justícia, quan foren publicats, en la mateixa col·lecció, les *Rondalles* d'Andersen i el *Llibre de les Fades*, profusament ilustrats, com les *Rondalles de Grimm*, per la màgia d'Arthur Rackham. La traducció de Carles Riba ja havia estat publicada en dos volums de l'Editorial Catalana, fa molts anys, però no cal dubtar que la presentació esplèndida d'aquesta edició, les làmines acolorides amb tanta finesa i poesia i els dibuixos en negre igualment suggestius, fan pendre més relleu a la prosa catalana de Carles Riba, precisa i neta, que recrea per als infants de Catalunya les rondalles que saberen contar els germans Grimm.

Un nou llibre de Carles Rahola

Carles Rahola, bon escriptor i erudit sense eixarreïment, ha publicat un llibre, presentat sota una portada sòbria i elegant, en el qual ens documenta sobre *La Pena de Mort a Girona* (*segles* XVIII *i* XIX). De l'aplec de dades sobre el tema, n'hi ha algunes de molt interessants, a través de les quals hom veu les repercussions de les guerres civils a Girona, i són evocades les sensacionals execucions de Ferràndez i Bellés, herois republicans.

R. T. M.

—Mira quin collaret més espaterrant!

—Ja t'he dit que aquí he vingut a descansar.

(*Ric et Rac*, París)

ELS LLIBRES

Joan Alavedra, *El fet del dia* (Catalònia). — T. Roig i Llop, *Ronda d'històries* (Llibreria Verdaguer)

Joan Alavedra ha fet popular, de fa uns mesos, aquesta rúbrica d'*El Fet del Dia*, des de la qual, diàriament, dóna als barcelonins per una emissora local, un comentari verbal d'algun esdeveniment d'actualitat. L'empresa és més difícil del que pot semblar, i Joan Alavedra, esperit exigent, s'hi ha lliurat amb una gran honestedat artística i ha sabut interessar, per un igual, els refinats i els profans en els seus reportatges. He pogut comprovar personalment —i l'èxit de venda del llibre de Joan Alavedra bastaria per a confirmar-ho—l'atenció amb la qual un públic vastíssim espera, cada migdia, el comentari radiat d'*El Fet del Dia*, i això redimeix, en part, les emissores locals del mal gust que molt sovint les envaeix i que, al capdavall, no és sinó un reflex del xaronisme indestructible d'una gran part del nostre poble.

Joan Alavedra

En el seu volum, d'una presentació moderna i suggestiva a base de fotomuntatge, i d'unes tres-centes planes d'impressió perfecta, Joan Alavedra aplega una selecció dels seus comentaris radiats de cada dia, i hi ajunta, per donar més consistència al llibre, uns quants reportatges que foren publicats a MIRADOR, i admirats, aleshores, com calia. Alguns d'aquests reportages revelen un talent autèntic de costumista, com *La Fira del Ram* i *Adam i Eva a Barcelona*; d'altres s'acaren amb temes socials, històrics o simplement humans, com els dedicats als jueus i als xinesos de Barcelona o a la tragèdia de Mossèn Cinto. En alguns endevineu que el comentari hi és una mica forçat, agullonat per la urgència, i en d'altres sentiu l'espontaneïtat fresca de l'artista inspirat. El pintoresc documentat d'*El Carnestoltes de l'any 40* veïneja amb els comentaris a la literatura de Thomas Mann o amb les suggerències del *Werther*. El patriotisme català insufla una emoció real a l'evocació de la mort de Pau Claris, a l'anecdotari de Macià, a tots els reportatges de temes catalans, però mai el partidisme ni la deformació d'una posició sectària influeixen en l'harmonia del comentari. Altrament, sota l'aparent facilitat del reportatge endevineu l'esforç de preparació, l'estudi del tema i el treball d'elaborar-ne la presentació. Joan Alavedra no és un improvisador ni un indocumentat, i això, no en un autor de reportatges, sinó àdhuc en un escriptor de coses profundes i importants, és més aviat rar entre nosaltres.

Semblaria que l'estil no ha de tenir gaire transcendència en uns reportatges. L'autor d'*El Fet del Dia* no ho creu així, i fa bé. El llenguatge popular més viu i pintoresc, com el del Moro, el nudista que en un monòleg brillant ens descriu la seva iniciació en el culte al déu Sol; les frases expressives i directes, les amples evocacions plenes d'emoció i de poesia; els detalls minúsculs d'observació i de penetració psicològica, i àdhuc els acabaments de cada reportatge, nets i precisos, sense allargassaments inútils ni serrells moralitzadors, fan del llibre de Joan Alavedra una lliçó d'estil directe, expressiu i de bon gust: un volum que, pesi a la manca d'unitat de tema, es llegeix d'una tirada i és divertit de debò.

* * *

Com més va, més escassos són els llibres de contes en català. Un gènere que havia estat el predilecte de la majoria dels prosistes de la nostra terra, és negligit avui pels autors, que prefereixen de consagrar a la novella un esforç més agraït pel públic. El conte, que a Anglaterra mereix encara en els nostres temps l'activitat d'autors importants com Aldous Huxley, D. H. Lawrence i la malaguanyada Katherine Mansfield, ha estat oblidat a Catalunya. D'entre els nous escriptors, Miquel Llor ha estat el més fidel, i ha compartit la novella amb la narració breu. Millàs-Raurell i Joan Mínguez, amb dos llibres inoblidables, ens demostraren llur aptitud per al conte, però no han insistit en la provatura.

Tomàs Roig i Llop és un dels més constants. No s'ha encarat amb la novella gran, fora de l'assaig de *La Noia de Bronze*, i en canvi ha insistit amb els contes, que ja omplien el seu primer llibre *Facècies*. Aquesta recent *Ronda d'Històries* aplega els seus darrers contes, escrits amb una evident exigència d'artista, que poleix la prosa i precisa el detall. Alguna d'aquestes narracions, construïda en forma escènica, tracix una simptomàtica inclinació pel teatre; d'altres, com *Angels de Muntanya*, s'inscriu en la influència de Víctor Català i de Bertrana; a *L'última esperança*, el drama de la noia lletja i enamorada, tot i no ésser gens nou, és exposat amb una tendresa compassiva que potser s'entreté massa en el detall exterior. *El nom del marit*, apunt de psicologia femenina, breu i precís, amb *El Retrat*, igualment encertat de tema i just de proporcions, són per mi els millors contes del volum.

Tomàs Roig i Llop

Completa el llibre un *Calidoscopi*, recull de petites anotacions, entre l'*hai-kai* i la *greguería*, ple de troballes expressives i de fines imatges poètiques, i amb alguna gratuïtat lírica, que més hauria valgut suprimir de l'aplec.

Jo he escrit més d'una vegada que en Tomàs Roig i Llop hi havia, latent, un novellista. Tots els contistes ho són, en general, i en el cas particular de l'autor de *Ronda d'Històries*, una pila de característiques de la seva prosa, i sobretot el seu do de suggerir la figura i l'esperit dels seus personatges, fan creure que, el dia que s'ho proposés, podria escriure bones novelles. El seu darrer llibre, com els anteriors, no és pas gens negligible, ben al contrari, es llegeix amb gust i assaboriu com cal un estil correcte i expressiu i una fantasia variada i lògica. Però no us podeu estar de creure malaguanyats els esforços dels nostres autors, que treballen en el buit, entre mil altres feines irrenunciables i abassegadores que els priven d'un esforç seguit i important, i que encara després han de córrer el risc d'editar-se un llibre amb uns quants contes, que naturalment no desvetllaran en el públic l'interès d'una novella i que convertiran l'esforç autoeditor en una aventura ruïnosa. Potser això explica el progressiu allunyament dels escriptors catalans d'aquest gènere. Tomàs Roig i Llop, que hi és fidel, mereix d'ésser assenyalat a l'atenció dels lectors. I mereix tenir el lleure i la decisió necessaris per llançar-se ben aviat a l'aventura més ambiciosa de la novella.

RAFAEL TASIS I MARCA

—El cinema en relleu? Ah sí, com si diguéssim Mae West!...

(*Le Merle Blanc*, París)

CAMISERIA FITO BARCELONA

CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 11
Telèfon 11655

SI ÉS ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL

us el repararan aviat i bé, al

GARATGE ELÈCTRIC

CARRER MOIÀ, 618 - (Aribau i Diagonal)

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Primer Saló d'Artistes Universitaris

Els estudiants de Barcelona s'han decidit a portar a cap la seva primera exposició collectiva. No és de bon tros el que molts haurien pogut sospitar, ja que enlloc no apareix l'esperit de *boutade* que ha quedat estereotipat en la imaginació de la gent com un fenomen escolar inevitable.

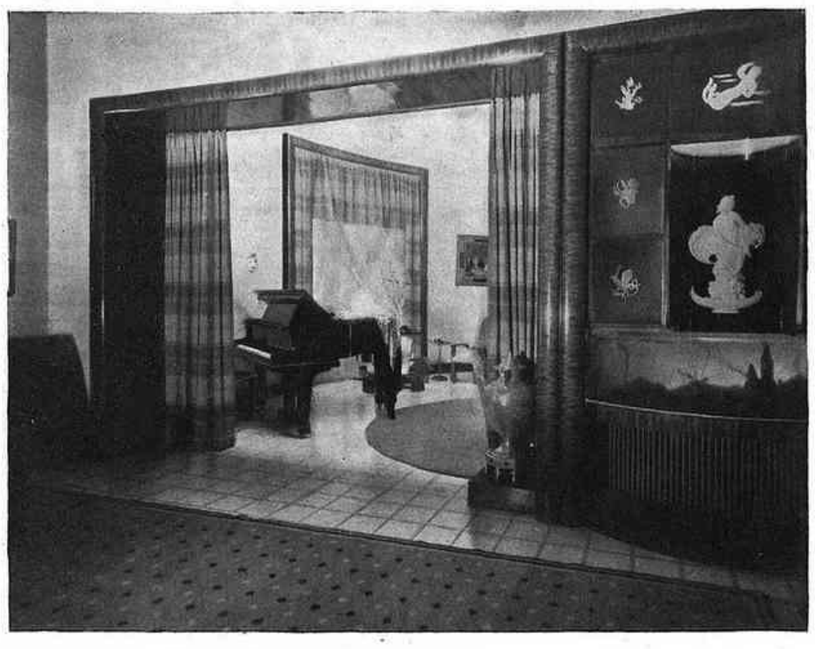

Valeri Corberó — Interior

El conjunt a què ens referim excelleix, doncs, a mostrar una ponderació artística unida a valors absolutament bons els uns, en formació els altres, que situen magníficament l'avenir d'aquests Salons acabats d'iniciar al nostre primer centre docent.

Remarquem, entre els nombrosos participants, els noms de Sostres, Serra, Pratmarsó i Sugranyes, que són els més destacats líders d'aquest art que no és en el títol d'universitari on troba la seva importància, que en aquest cas seria dubtosa, sinó en l'aspecte des del qual ha de considerar-se la pintura realitzada per la gent jove.

Francesc Serra

Les teles de què Francesc Serra s'ha valgut per a fer la seva presentació en públic des de la sala de can Busquets són més o menys aquelles teles que surten de les mans de tots els pintors de temperament que van a cercar l'emoció de l'inèdit a la llum de les galeries. D'elles podrien dir-se les fórmules clàssiques amb què la crítica enjudicia els casos inicials. Cal però que aquestes deixin pas a l'enumeració dels matisos que la personalitat estableix entre les anades i vingudes de la tendència.

Aquest Serra, quasi nou de trinca, que ve a enfortir la llarga dinastia del cognom en la nostra història artística, té sobrades virtuts perquè puguem augurar-li que mai els altres Serres que han estat i són no hagin de pensar que un intrús s'ha ficat indegudament a la tradició.

La relació de les falles del jove artista podria condensar-se en les següents: manca de vida anímica i excés de zel pel color. En canvi, la llista dels favors que té conquerits és de més consideració. Només volem transcriure'n una, que és la de la seva presència d'esperit, que li assegura d'enderrocar els obstacles dispersos i diversos que troba ajaçats al camí de la major edat. La preocupació de l'eurítmia i del bon gust fan que Serra oblidi la penetració i la transcripció del nexe moral que ens uneix als models. Per investir-los d'aquèlles necessitats alludides, els volta d'una eufòria cromàtica que els perjudica quan hom s'adona de la seva incompleta captació. Tot això, però, ja hem dit que són esculls franquejables que d'ací a uns anys ja no existiran sinó com a record.

Els paisatges que exposa conjuntament amb les figures són molt més centrats. Constitueixen precisament el punt on recolzar l'optimisme, ja que quan aquelles se'ls puguin equiparar, Serra ja tindrà la batalla guanyada.

Valeri Corberó

Les tres sales de les Galeries Syra són ocupades aquesta quinzena per les dues activitats que en el terreny de l'art porta a cap Valeri Corberó. El nom d'aquest jove artista ha anat a pendre més ressò en la decoració, degut a un principi que s'ha establert ell mateix, deixant la pràctica de la pintura com a un exercici més de complement de l'ofici. Malgrat aquesta decisió, les raons de la qual no cal explicar aquí, Corberó podria perfectament abocar les seves facultats al que avui no li representa més que un esplai i un mètode. Hem vist en les poques pintures exposades un autor que s'ha fet independent de les regles que el manaven quan executà la tela de Montserrat que ha penjat igualment en l'exhibició que comentem. El temps que el separa d'aquella ocasió li ha donat una esplendidesa que aleshores no tenia. S'ha reconciliat amb la lliure expressió de les emocions, adquirint un interès que anteriorment quedava reduït a la tècnica amb absència de personalitat. Tot això pot afirmar-se veient l'ascens que marca la cronologia de les obres exposades.

Cal aturar aquí mateix el comentari al Corberó pintor per començar el que requereix l'altre artista, que, com dèiem, juga el paper principal en ell. Per a mostrar al públic la seva labor decorativa, Corberó ha recollit des del projecte fins a la realització. Ha permès d'observar succintament la trama professional, des de pendre mides fins a l'hora, com qui diu, d'anar a cobrar. Estem satisfets que una vegada que el contingut habitual de les sales d'exposicions s'aparta de la tradició, la cosa que la relleva ens permeti de parlar d'ella amb una certa autoritat apresa en els seus mateixos problemes. Es amb aquesta, doncs, que ens situem davant l'exposició i que en declarem el seu interès. Fonamentalment, Corberó és un artista del ram decoratiu que l'exerceix amb ple coneixement de causa. D'aquí pot provenir que, conforme o no amb les seves realitzacions, s'hagi de reconèixer que el sustenten els valors bàsics de la professió, gràcies als quals l'obra li pren la qualitat que exigeixen els nostres temps definitius, que presencien el supeditament de tots els materials i recursos per a la seva total brillantesa.

Les obres que ha exposat donen una orientació general de la seva personalitat, sovint influïda de normes que establiren els artistes decoratius del 1925, sovint afiliada a la rigidesa estructural del codi del funcionalisme.

Constatem el que sembla una posició decidida: desvirtuar la fredor proverbial que aflueix als conjunts realitzats per l'ortodòxia nòrdica. Corberó pintor i pintor meridional sembla voler portar engrunes contemporanitzadores a aquesta divergència que la racialitat estableix. No acceptar fatalment les solucions manllevades a la comoditat de la llei més que no pas a la necessitat pura, fa que hàgim de veure en ell un esperit de reformador mínim que indiscutiblement val molt.

La preparació professional que alludíem queda ben visible amb els projectes exposats. Els estudis de planta són meticulosos i amb les possibilitats de millor aprofitament extingits. La sensació de la qualitat, així mateix alludida, és ben representada amb els models de mobles que figuren a la sala gran. Bons d'execució, esplèndids d'entonació i bons i regulars d'idea, completen bellament l'afortunada presentació d'un decorador a les sales d'exposicions barcelonines.

E. F. GUAL

Alexandre Cortada

Quan començàvem a assaborir els mestres de la pintura catalana del segle passat i ja ens aclaparava tanta abundància insospitada, demanàrem a un amic, que sabíem en relació amb el senyor Cortada precisament per raòns lligades amb la pinacoteca d'aquest gran barceloní, que ens introduís en aquell estatge del carrer de Llúria, emplenat a vessar per contínues adquisicions.

Era un d'aquells matins d'hivern de què el turisme local s'ha valgut per a proclamar Barcelona ciutat d'hivern. El senyor Cortada estava acabant de barallar-se amb les darreres engrunes de son i aparegué al cap d'una estona, un xic sobtat. Aviat, però, el comú interès per la pintura ens féu semblar coneguts de tota la vida, tanta era l'afabilitat d'aquell vellet de cop d'ull tan encertat que li permetia atorgar paternitats pictòriques amb una seguretat sorprenent.

Poguérem veure, per dir-ho així, el senyor Cortada en la seva pròpia salsa, assimilat al silenci i la ponderació d'aquell pis pel qual passejava sense que ni les rajoles se n'assabentessin. Malgrat la predisposició a trobar ridículs els pisos vuitcentistes que tenim ara, aquell del carrer de Llúria feia una impressió ben diferent. Se'n desprenia una sensació de confort que no han sabut entendre ni interpretar els iconoclastes de la tendència de Gropius. A aquest ambient senyorívolament vuitcentista contribuïa no poc la collecció reunida per Alexandre Cortada enmig de la indiferència de la majoria.

S'ha dit que aquells pintors catalans patiren gairebé tots del mal d'haver sobreproduït supeditant-se a l'encàrrec del client. Contra aquesta desviació, Cortada havia trobat una drecera. Arreplegava les petites teles directes de què els autors es servien per a ampliar-les i acabar-les a gust del client. Per això en la seva collecció hi ha tan gran quantitat d'obres menors, jutjant per les mides, però que contenen la substància autèntica d'aquells pintors.

Vàrem parlar-li de l'interès que tindria exposar aquella collecció. El pintor Camps-Ribera insinuà que es podria vincular a un dels Salons de Primavera. El senyor Cortada era un *gentleman* acabat i no va dir ni sí ni no, en definitiva. Però s'endevinava que la perspectiva no li feia massa gràcia.

* * *

Arribat de París, on havia collecionat escultures — Rodin, Maillol, etc. —, Cortada s'interessà per l'art català del XIX, en un temps que ben pocs s'atrevien a creure que valgués la pena. Només tenien un xic d'estima, molt poc, Martí i Alsina i Rigalt el vell. Fortuny es cotitzava ja fora d'ací i era raríssim de trobar-ne una bona peça a Barcelona. La producció dels altres, molt desestimada, era agregada per gent de pocs escrúpols, segons una semblança més o menys pujada, a la d'algun d'aquells tres, mitjançant un maquillatge de la signatura o, simplement, posant-n'hi una amb tota la barra.

Cortada collecionava menyspreant les signatures, que només acceptava com a bones quan arribava a posar en clar que realment corresponien als autors de les teles. Si una obra firmada per un nom gloriós resultava ésser un encert d'un petit mestre, l'estimava pel que valia i la catalogava amb el nom del seu autor.

Aquelles trampes dels marxants de quadros havien estat tan freqüents, que un altre que no sentís com ell una veritable passió intelligent de collecionista, s'hauria decebut ben aviat.

Però ell havia arribat a un cop d'ull formidable. De vegades, algú, per divertir-se tot posant a prova el lluc d'Alexandre Cortada, atribuïa quadros d'un pintor a un altre; però el collecionista trobava finalment llur veritable paternitat.

En Cortada tenia tres o quatre quadros firmats amb un anagrama d'una L i una R que no sabia de qui eren, però que denotaven un sentiment de la pintura ben diferent del d'En Rigalt. Un dia, el pintor Camps-Ribera va trobar una tela del mateix autor signada per un nom que semblava francès.

—Ja tinc l'autor que busqueu. Us costarà comprar un quadro—li digué Camps.

—Això rai!—i Cortada va comprar-lo.

Al cap de pocs dies ja sabia tota la vida i miracles de Ferau, el pintor descobert, injustament menystingut.

Un cas que li féu rodar el cap un cert temps fou el de Sivillà. Era un home que havia passat una vida de privacions i angúnies, que tenia una habilitat extraordinària sense personalitat acusada i feia uns grans quadros comercials per a ajudar-se a viure. Però quan estudiava havia fet coses bones que s'assemblaven a Martí i Alsina o a Rigalt, i quan dibuixava podia semblar un Fortuny. Cortada tenia obres de Sivillà sense saber-ho. Per fi, es trobà el deslorigador. Al ja esmentat Camps-Ribera, que un temps que tingué velleïtats d'antiquari li servia de rastrejador, li oferiren tot el que quedava en un pis del carrer del Call on havia viscut Sivillà. En Cortada quedà esmaperdut comprenent el partit que podien treure de tot allò els farsants.

Gràcies doncs a aquest home gairebé desconegut, s'han posat en clar molts punts obscurs de la pintura catalana del segle passat, molts noms han estat degudament collocats en el lloc de l'escala de valors que els corresponia. Era la idea que alimentava el sagaç collecionista: valorar aquella pintura tan mal coneguda, per la qual tant havia arribat a fer.

Què serà de la collecció Cortada? Ho ignorem. Però una cosa ens cal: insistir en la idea de la necessitat que pugui ésser vista.

Potser se'ns ha desviat el curs que volíem donar a aquestes ratlles. Volíem evocar la figura del senyor Cortada i ha pres més importància la seva collecció. Però, ben mirat, és igual: ella fou la seva vida.

G.-C.

El pintor Domingo

Tot just arribat del seu viatge a l'Africa, on anà en expedició amical, a la caça de salvatgines i a la demanda d'incruentes aventures, el pintor Francesc Domingo ens ha ofert a la Sala Parés l'esplèndida collecció de cinquanta-dues teles, acompanyades d'una desena de dibuixos, de què s'ocupava el company Enric F. Gual des d'aquestes mateixes planes la setmana passada.

Aquesta exhibició de pintures de Domingo és com una recopilació de tota la producció de l'artista—deixats de banda els retrats—durant l'etapa que va des de la seva darrera exposició l'any 1929 fins avui, etapa marcada per un cromatisme contingut i càlid i una persecució obstinada i feliç en resultats de la concreció, l'esbandiment i la claredat.

Francesc Domingo — Dibuix

Teles, les d'aquesta tongada de l'activitat del pintor, illuminades per una llum precisa i crua, per la qual els contorns, les ombres i els batiments s'acusen irrefragables, sense deixar cap marge a l'estovament i a la vaguetat, on els objectes són situats en una atmosfera enrarida, en sequedat absoluta, diríem, que acusa cada tret i cada volum amb netedat i contundència.

Si amic de viatjar és Domingo i el veiem desplaçant-se per conèixer nous climes i noves contrades, nòmada i inquiet és també el seu esperit d'artista, per al qual tota aventura, tota experiència, tot exercici té una especial atracció; no per un intencionat desig d'acreixement de coneixença, no per curiositat ni per deliberat desig d'estudi, sinó per seducció invencible.

Perquè Domingo és ben diferent de l'inert i de l'impermeable, com tants en trobaríem, als fenòmens que al seu volt es produeixen, encastellats en el seu sistema i no precisament per riquesa interior ni per solidesa de criteri, sinó per ceguesa i per insensibilitat. Es Domingo home més aviat concentrat que dispers, taciturn que xerraire, de vida espiritual intensa i fervent, tothora fent i refent, repassant i contrastant les dades adquirides, analitzant els problemes bàsics del seu art; la seva sensibilitat ressent com potser la de cap altre artista les influències del medi en què es troba, en què viu i treballa; el seu esperit es penetra de cada ambient, el reflex, l'acció del qual damunt l'obra que ha produït l'ha marcada sempre no amb un séc més o menys acusat o un vague tret de simpatia, sinó per un abassegament complet que, modificant-ne profundament el concepte, en transformava de cap a peus la fesomia.

No es tracta pas d'un esnob superficial que percaça la darrera moda per estraferne els gestos i els accidents externs, ni tampoc aquell caute experimentador cuirassat de reserves que en tota temptativa procura guardar-se una poma per a la set.

Cap dels avatars que ha sofert la inspiració de Domingo no ha tingut res a veure amb l'enderiament d'una fórmula en voga; no eren pas les modes que veia succeir-se el que se l'enduia. Era un lliurar-se absolut, en cos i ànima, a una nova manera de veure el món. Així el veiérem passar d'aquella seva primera producció barcelonina, damunt la qual planava el record de Cézanne, a les seves pintures de Bretanya, ascètiques i emocionades i, darrerament, abans d'aquesta lluminosa tongada d'avui, a les fantasmagories d'ara fa sis o set anys.

L'hem seguit sempre i sempre amb l'interès que un pintor raçat com ell ens ha de despertar. I no creiem pas que fóssim nosaltres sols, llavors, els que, en veure l'aventura a què es llençava, ens espantàrem per ell. Molts n'hi havia que l'aplaudien, qui en gràcia a les seves dots intrínseques — que es feien patents a través de tots els enteranyinaments i de totes les boires —, qui perquè li semblava que era el que assenyalaven els temps, qui per pròpia tendència a la confusió i a les terboleses, qui, en fi, perquè, arribat de poc en aquests dominis, acceptava a ulls clucs les afirmacions dels altres sense encaparrar-se gaire pel que pogués haver-hi de veritat.

Però nosaltres, i, com diem, ens sembla que no érem pas sols, no l'aplaudíem pas. Bo i no negant, perquè hi havia prou motius per a fer-ho impossible, cap de les bones qualitats que posseeix Domingo, estàvem ben lluny de poder-nos satisfer amb allò que el pintor llavors ens oferia. Com si el contempléssim fumant desesperadament pipes i pipes d'opi o dedicat al consum de drogues heroiques, quan el vèiem cultivant aquella pintura d'assumptes espectrals, hauríem dit submergit en una atmosfera llòbrega i misteriosa, visitada per fantasmes i visions de qui sap on, i mig illuminada per una llum fosforescent que no arribava mai a aclarir-la del tot, temíem que, a desgrat de les seves dots, a desgrat del seu talent, a desgrat del seu temperament, quedés ofegat tot el que valia com a pintor, pintor estricte, plasmador de formes concretes, assenyalador admirable de volums, precís sintetitzador de masses, sota aquell embadaliment morbós que tant es prestava al tòpic deliqüescent i a l'enfarragament literaturesc, satisfacció i devoció de pseudo-poetes i mort segura per a la pintura de bo de bo.

No ens equivocàrem perquè el perill hi era. Però sí no estàvem pas gens encertats en tenir por per al nostre pintor. Havíem de pensar que el seu instint el treuria d'aquelles ombres per portar-lo cap a la claror, a part que qui sap si, endemés, allò no fou sinó una catarsis necessària. El fet, però, és que avui Domingo ens ofereix una pintura saturada de les millors virtuts, intencionada i forta, en la qual no queda res per dir, plena de seguretat i expressada amb una íntima emoció que no desaparença gens, ans la fa més intensa, una volguda duresa plena de sentit formal.

JOAN CORTES I VIDAL

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa ⊡ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

EL SAURI

—Sabeu on he trobat aigua? A la bóta del recó!

(1935. París)

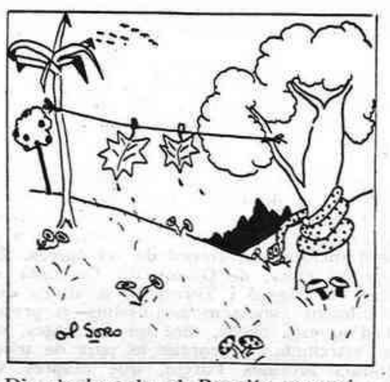

Dia de bugada al Paradís terrenal.

(1935. París)

Aquest número ha passat per la censura

TAL COM ES PRONUNCIA

—El vostre nom?
—Wrangstcherkoff-Stramsproumsky.
—Com?
—Wrangstcherkoff-Stramsproumsky.
—Com s'escriu això?
—Amb i grega i un guionet.

(*Ric et Rac*, París)

—Em creia que éreu cec.
—I ho sóc.
—Doncs com és que llegiu?
—No llegeixo pas; miro les ilustracions.

(*Aftenposten*, Oslo)

(c) Ministerio de Cultura 2006

Varietats al Tívoli

(*Ve de la pàgina 5*)

Custodia Romero és encara una dona esplèndida, una gitana d'una gran opulència decorativa. Passaran els anys i tothom seguirà admirant en ella el millor, el que mai no perdrà: aqueix color seu de bronze, damunt el qual ressalta un blanc somriure de triomfadora, i el nom magnífic: Custodia, que ho diu ja tot.

La ballarina? Custodia Romero és, evidentment, una ballarina. Però, ni ara ni abans, l'encís de Custodia Romero no ha estat en el ball. El sol de la seva pell ha cremat més que el de les seves cames.

Jo he vist, aquests dies, ballar Laura de Santelmo. Li he vist ballar unes *alegrías*, i unes *soleares*... No les oblidaré mentre visqui.

Jo recordo el regust de sal dels balls d'Adelina Duran, i aquell seu graciós somriure, amb el llavi inferior sortit a la manera de Chevalier.

Jo recordo el rostre transfigurat de Nati Morales, i el nervi de Lolita Granados, i l'ardor de Soledad Miralles, i els braços de la Tanguera...

De Custodia Romero ja només recordo la pell bruna.

I el nom.

Celeste Grijo té, com a qualitat primordial, la més envejada per les artistes: la joventut. I té els dos defectes més sobresortints de totes les artistes espanyoles joves: la indisciplina i la desorientació.

Amb Celeste Grijo s'està repetint el cas de Blanca Negri. Està extraordinàriament dotada, però no sap endegar les seves facultats, ni ha trobat, i si l'ha trobat no l'ha cregut, qui l'orienti.

Unes vegades corre darrera Amalia de Isaura, sense haver-se adonat que Amalia de Isaura, molt intelligent, escollí un gènere que harmonitzava amb el seu físic. Unes altres vol imitar l'Esteso, sense tenir present que l'Esteso és inimitable, de tan personal. Unes altres apareix gairebé nua i brincant com Josefina Baker, sense compendre que és molt difícil néixer al Poble Sec i reeixir en determinats gestos i actituds exòtiques, àdhuc quan es presenten en forma deliberadament grotesca.

Celeste Grijo pot, encara, encarrilar-se bé. Sobretot si, a més de no anar tant per les seves, es deixa seduir menys sovint pels papers de nenes tontes. No n'hi ha prou, d'autèntiques, per aquests escenaris?

El tercer programa—l'actual—que ens ha ofert el Tívoli, és, sense cap mena de dubte, el més acceptable.

Està conjuntat amb més solta que els anteriors. Està més ben lligat. Té un cert ritme. Té una certa unitat.

De moment, l'orquestra acompanyant és millor, molt millor, que les dels altres dos programes. Això és ja important. Es tracta d'una orquestra vienesa. Sap donar als números el relleu que cal. No és estrident.

L'estridència! Hi ha ací més d'un director d'orquestra que creu que el jazz equival a soroll. Per aquests directors, l'orquestra del Tívoli no val res, naturalment. Cap d'ells, però, dalt d'un escenari, no presentaria els seus solistes amb aqueixa elegant displicència i amb les petites *trouvailles* que caracteritzen el senyor Trinscher.

He dit «senyor». No es pot dir de tothom.

Un rengle de girls—d'una nova branca Jackson—, un trio de danses acrobàtiques i els excèntrics Witaly i Orive animen, amb l'orquestra alludida, una part del programa.

L'espectacle resulta força distret.

Les girls—vuit, exactament—executen els ballables amb més precisió que fantasia.

Jo trobo llur conjunt homogeni en excés. Es la mecanització en sèrie del cos humà. El treball d'aquestes girls és perfecte, però elles no tenen cap mena de personalitat.

No sóc gens partidari de les girls enfilades a la manera d'ocellets fregits. Em plau veure-les ballar deslligades, lliures, tot obeint a una unitat d'acció, a un pensament.

De la rítmica impecable de les angleses del Tívoli a les evolucions esportives de les Hoffmann girls, hi ha vint anys de diferència. Les Hoffmann girls han estat, al music-hall, una revolució. Les girls de Jackson són, encara, amb molt perfeccionament, la tradició.

El trio de danses acrobàtiques Ziganis-Spessova és, per damunt de tot, espectacular. La bellesa i la dansa són sacrificades a cada instant a un efectisme perillós.

Cal, en aquest treball, cercar l'harmonia dels moviments, en lloc d'amuntegar dificultats. Fa alguns anys, al Casino de París, un trio acrobàtic presentava, davant un teló de Paul Colin, la interpretació escènica d'un partit de rugby. Aquell era el camí! El alemanys l'han destroçat. Al circ, amb els exercicis de mà a mà a la catifa, han fet el mateix. La força ha substituït la gràcia.

Witaly i Orive—un italià i un espanyol—ens eren ja coneguts. Els havíem aplaudit abans a l'Olympia i al Circ Barcelonès.

No acompleixen gaire gran cosa, però en treuen el màxim rendiment. Es llur mèrit. Saben «vendre» el treball. Amb un bagatge limitat i no massa original, han arribat a presentar un bon número. He vist, per un dels negres Mutt i Jeff, el salt mortal, sense donar-se impuls, de Witaly; he vist, per Frank Pichel i per Ramper, el match unipersonal de lluita greco-romana, d'Orive; he vist al Principal Palace, pels excèntrics Geaiks and Geaiks, la dansa apatxe al *ralenti*... Però això no ha fet desmerèixer gens, als meus ulls, el número de Witaly i Orive.

A la segona part de l'actual programa del Tívoli, hi figuren, com a intermediaris entre els diversos cuplets i cançons de Raquel Meller, el trio Gómez i la ballarina Asunción Ballesteros (Muguet).

Asunción Ballesteros, com a ballarina, no ha madurat prou.

Com a dona, és encisadora, No li cal fotografiar-se al peu d'una reixa florida. Pot aspirar a molt més que a ésser model de cromos per a caixes de panses.

Quant al trio Gómez, ha passat prop de vint anys ballant *jotas* a les cinc parts del món.

Quin domini de les taules! Quina sang! En començar els Gómez a ballar, la *jota* resulta excessivament teatralitzada, excessivament perfecta, amb poc sabor popular. Després adquireix—a un tren fantàstic—una força insospitada, tota la fortalesa de les terres d'Aragó.

Heus ací Raquel Meller...

Heus ací Raquel Meller amb el seu rostre dolç i pàllid, amb el seu aire candorós, amb els seus grans ulls clars.

Heus ací Raquel Meller que diu unes cançons. No es perd una paraula. La veu és de cristall; la dicció, admirable.

Heus ací, però, la Raquel Meller artificiosa d'aquests darrers anys, amb les seves mirades estudiades al mirall, amb el seu somriure calculat al millímetre, amb la seva coqueteria comercial venuda amb balances de precisió.

Els que hem conegut la Raquel Meller intencionada i joiosa del *Ven y Ven*, de *La Reina del cortijo*, del *Firulí* i de tants altres cuplets plens de malícia i d'alegria, com podem ara aplaudir — tot i el vestit magnífic — aqueixa pobra literatura històrico-galant de *La Calderona* o aqueix torrent immens de cursileria que s'escola *Bajo los puentes del Sena?*

I, no obstant, Raquel Meller és una gran artista. No es trobaria avui cap artista espanyola que cantés com ella — amb un *entrain* formidable—el cuplet d'*El millón*.

Morta la Fornarina i retirades Olympia d'Avigny i la Goya, Raquel Meller és, en el seu gènere, única. Ningú, ara, no la substituiria.

L'encís del seu rostre...

He pensat moltes vegades en una Raquel Meller que, com Lucienne Boyer, trobés qui li compongués una cançó com *Parlez-moi d'amour*.

A aquella Raquel Meller picaresca i riallera de l'Arnau, oposaria, segur d'aplaudir-la amb el mateix entusiasme, aquesta nova Raquel Meller sentimental.

Perquè Raquel Meller, contra el que molts sostenen, no és pas una artista finida.

No ho serà mai.

Aneu a veure-la, al Tívoli, en el cuplet d'*El millón*...

JOAN TOMAS

MUSICA I RADIO

La vida musical a Barcelona

LA GRAN MISSA DE BACH

En commemoració del 250.è aniversari del naixement de Johann Sebastian Bach, l'Orfeó Català cantarà les parts més importants d'aquesta obra capital de la polifonia clàssica. La *Missa en si bemoll* és el resum estilístic de la producció bachiana, el seu punt culminant, l'expressió més profunda i més sintètica de l'art insuperable d'aquest gran compositor de l'època del barroc. Entre el conjunt de les obres innombrables de Bach, li correspon aproximadament la mateixa importància que nosaltres atribuïm, per exemple, a la *Novena* de Beethoven o al *Tristany* de Wagner. Les dificultats quasi insuperables d'aquesta obra gegantina no han permès mai de comptar-la entre les del repertori corrent. El concert de dissabte vinent al Palau de la Música Catalana significarà doncs una ocasió única, per a tots els aficionats a la música, de poder sentir aquesta obra per mitjà d'una execució autèntica del nostre Orfeó Català, l'organisme artístic més perfecte i de reputació mundial de la Catalunya musical.

Heinrich Schütz (1585-1672), el més gran predecessor de Bach, del qual es celebrarà dintre de poc pertot arreu el 350è aniversari del seu naixement

LA «HISTÒRIA DEL SOLDAT»

Tal com havíem anunciat en MIRADOR la setmana passada, aquesta obra extraordinària de Stravinsky fou estrenada el divendres en representació escènica al Teatre Studium. Diguem tot seguit que la vetllada d'aquesta estrena fou una de les més interessants de la temporada i que tots els executants mereixen sincers elogis per llur entusiasta esforç. Sabem sobrerament el que significa organitzar a Barcelona una sessió escènico-musical que surti del marc convencional i es presenti amb un programa avantguardista i atrevit. La col·laboració d'aficionats (per la part escènica) i de professionals (orquestra i decorats) potser ha augmentat encara més els atractius de la simpàtica empresa. El mestre Ionel S. Patin, el qual havia pres la responsabilitat de la direcció general de la sessió, ha confirmat novament la seva reputació de músic perspicaç i d'excellent especialista de la música moderna.

La impressió principal d'aquesta obra encisadora és la d'una gran varietat, la qual al mateix temps que fa ressaltar els moments més dramàtics de l'argument fabulós de l'obra, pel conjunt molt equilibrat i molt refinat de la paraula, de la música, dels moviments i de l'escena, obliga l'espectador a prestar una atenció contínua i sempre en tensió. Aquesta obra fou al seu temps una de les més grandioses anticipacions dels mitjans estètics, pels quals el film sonor ha sabut guanyar-se avui el seu predomini mundial. Evidentment els arguments d'aquest s'han anat pervertint i denigrant cada vegada més en la majoria de les creacions d'aquest gènere. L'obra de Stravinsky guarda encara tota la puresa verge d'una creació inicial, tota la magnífica concentració espiritual d'una voluntat artística, que per primera vegada i amb un sentit intransigent d'alta responsabilitat, obre noves perspectives a l'art de la nostra època. Aquesta importància exemplar de la *Història del Soldat* només pot ésser obtinguda per la més gran concentració de l'estil. Rossend Llates en el seu comentari preliminar remarcava molt bé que la música no ens dóna més que l'«essència vital» de l'esperit creador de l'autor. Aquesta qualificació caldrà estendre-la sobre tota l'obra i fer ben visible aquest caràcter essencial d'aquesta fins en els menors gestos, fins en cada detall de l'escena i del decorat.

Es en aquest punt que l'estrena catalana de l'obra provocarà la crítica. Ja havíem dit en l'article que publicàrem la setmana passada, que la música és estilitzada en el més alt grau, obstinada en algunes fórmules melòdiques determinades, que no permeten ni lirismes evasius ni vagues reflexions, que ens dóna doncs, com deia Llates, l'essència vital mateixa de la imaginació poètica de l'autor. En la representació de l'obra al Teatre Studium, no corresponia a aquesta música, ni una estilització igual dels decorats (magnífics no obstant, de J. M.ª Prim), ni dels gestos dels actors (soldat: F. Detrell; diable: J. Nubiola) i de la dansa (Berly Stait Gardner) ni tampoc del «lector» R. Sugranyes de Franch). La concepció general de la interpretació era massa realista, massa subjectiva, massa «representada» (en el sentit del teatre convencional), en lloc d'ésser simplement «demostrada» (a l'estil del teatre de marionetes). El «lector» amb tot i el bell entusiasme que aportava a la seva explicació, barrejava massa en la seva lectura els accents vibrants de la seva participació interior als esdeveniments de l'escena. Hom voldria veure interpretar aquest paper de primera importància per a l'èxit de l'obra amb més objectivitat distanciada, fins podria dir amb una major indiferència. Es solament en comptats moments durant el desenvolupament de l'acció que el lector surt del marc estret del seu paper de narrador. En general, ha d'ésser completament desinteressat, quasi impassible, com si expliqués aquesta historieta amb una rutina diària, cada nit davant un nou públic d'una nova ciutat. Com que la música no consent el menor matís subjectiu o líric, la interpretació de l'escena no hauria d'arribar mai fins al realisme. Els actors han d'esborrar forçosament llur pròpia personalitat, per crear una atmosfera d'irrealitat llunyana, d'estilització extrahumana.

Ben lluny de nosaltres la idea de voler desencoratjar el conjunt animós d'aficionats amb aquestes observacions, que fàcilment podríem multiplicar. Molt al contrari. Desitgem veure repetir ben aviat aquesta magnífica empresa, i, si és possible, en un marc més ampli. Es per aquest cas que hem volgut fer algunes indicacions, que podran servir per a augmentar encara més l'eficàcia i l'èxit d'una sessió tan interessant.

Els músics de la petita orquestra mereixen els més càlids elogis. En poques setmanes, i amb escassos assaigs, aquest conjunt improvisat ha sabut realitzar una meravella de precisió i de transparència. Notem sobretot l'instrumentista a qui corresponia una de les parts musicals més importants de l'obra; el violinista Eduard Bocquet, que avui és un dels millors intèrprets de música moderna a Espanya. Quan serà que aquest músic de qualitats extraordinàries, el qual podria fer-se sentir sense dubtar en tots els grans centres musicals del món, podrà ocupar a la seva ciutat natal el lloc que li correspon? Meravellosament tocaven també el trompeta, un dels millors de Barcelona (Lluís Rovira), i Enric Esteve, el qual s'encarregava, amb un resultat que li meresqué un èxit especial, dels nombrosos instruments de percussió, extremadament difícils de manejar. També volem anomenar Josep Nadal pel trombó, instrument descobert en aquesta obra molt temps abans de la divulgació europea de les orquestres de jazz en les seves qualitats solistes; l'excellent clarinetista Carles Pinós i pel fagot Antoni Goxens.

OTTO MAYER

MIRADOR

Subscripció: 3'50 ptes. trimestre

Rambla del Centre, núm. 19
Telèfon 23118

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA 45
BARCELONA

UN JUBILEU I UNA JUBILACIÓ

Enric Morera

El mestre Enric Morera compleix els seus primers setanta anys. No cal dir que tant MIRADOR com jo n'hi desitgem uns altres gloriosos setanta més.

Valgui'm aquesta ocasió per a parlar una mica d'aquest gran músic català, afegint al que jo recordo de la meva llarga coneixença amb ell, el que ens contava una vegada—això era quan el mestre va fundar la societat coral Catalunya Nova — a Carles Capdevila, Josep Antoni Peipoc i d'altres.

El mestre Morera a Sant Pol de Mar

—Quan jo tenia deu anys—ens deia—, no tenia altra afició que jugar. I el que digui que en aquella edat se'n pot tenir una altra, és un mentider o un pedant. I això últim és molt més greu. Després, quan vaig anar a l'Argentina amb el meu pare, vaig fer molta vida de camp. Vivia entre gauchos i indis, i el que m'agradava més era muntar a cavall; havia arribat a fer excursions de vuitanta llegües. I fins havia caçat pumes, que són una mena de lleons americans.

Aquesta vida del mestre Morera a l'Argentina potser ens contribueix a explicar el caràcter de l'obra del compositor, barreja de fortitud i melangia; fortitud de la vida en plena naturalesa i melangia d'aquella Catalunya que havia deixat.

—Als catorze anys — continuava Morera — vaig tornar a la meva Barcelona natal. Una tarda, varen dur-me al Liceu, on Isaac Albèniz donava un concert. Em vaig entusiasmar tant, que l'endemà anava a casa seva a apendre el piano; però Albèniz em va aconsellar el mestratge de Felip Pedrell. Anys després, a Brusselles, vaig apendre el contrapunt, sense saber el qual no es pot fer res que tingui solta. Per a guanyar-me la vida, he fet molts oficis. A Buenos Aires, cantava misses, amb la veu blanca i fresca que aleshores tenia. Quan arribava a l'*incarnatus*, pinyolava tant com podia amb un si bemoll, i fins us diré que donava el si natural. També a Buenos Aires, vaig ésser cornetí de la Banda Municipal. Però un moment culminant va ésser la meva anada a Brusselles. Jo volia valer-me a mi mateix i poder refusar l'ajut monetari del meu pare. Vaig apendre de tocar el violí i, de tornada a Barcelona, vaig actuar de violinista dues temporades en l'orquestra del Liceu. Quin temps més terrible! Prou sabia com era la música bona, i, per guanyar-me el pa, em veia obligat a tocar moltes bestieses!

* * *

Com he dit, conec Enric Morera des dels meus temps de noi. Cap a les darreries de l'estiu de 1895, l'admirable Capella Nacional Russa que dirigia el mestre Dimitri Slawiansky d'Agreneff va fer la seva presentació en el Teatre Líric. Aquells cors causaren una impressió pregona. Les veus eren magnífiques, i sobretot les veus blanques, o sigui les de les criatures i les dels baixos. Els cantaires russos es presentaren amb vestits del segle XVII. En aquell desaparegut escenari, la Capella Nacional Russa va cantar psalms, misses, llegendes i cançons populars, i sobretot va donar a conèixer una cançó que era aleshores de queixa i que després es va convertir en cant triomfant de la revolució: *Els Sirgadors del Volga*, que tot seguit es popularitzà a Barcelona.

El mestre Slawiansky d'Agreneff demanà al mestre Morera una cançó popular catalana, i aquesta va ésser *Sant Ramon*, de la qual una filla del mestre rus, Margarida, cantà la part solista. L'audició, impecable, constituí un triomf per a Morera i els cantaires. I la impressió fou tan profunda, que el nobilíssim poeta Joan Maragall va escriure aquella meravella, *La cançó de Sant Ramon cantada per una russa*:

La mare de Déu—un roser plantava,
la immòbil donzella—cantava encisada,
els ulls admirats—del propi miracle,
en llavis eslaus—la mel catalana.

* * *

Morera ha estat un treballador infatigable: més de tres-centes cinquanta partitures catalanes, sense comptar-hi les tres-centes sardanes que té compostes. Ve a la meva memòria el record de set òperes. *La Boja* (el llibre, de Guimerà); *La Fada* (el llibre, de Massó i Torrents), partitura que actualment coneixem poquíssims—a propòsit d'aquesta òpera, diré que a Sitges, on fou estrenada, va cantar la part de tenor Manuel Morales Pareja, que després va ésser alcalde de Barcelona—; *Empòrium*, *Bruniselda*, *Titaina* i *Tassarba*, que han triomfat a l'escenari del nostre Liceu. Morera ha compost des de les ilustracions de *Jesús de Nazaret* i de *Les Monges de Sant Aimant* i *La Santa Espina*—amb la seva famosa sardana que en temps de la dictadura es convertí en un himne de protesta—fins a cançons com *La Sardana de les Monges*, popularitzades per Raquel Meller i Pilar Alonso.

El millor sainet català, *La Baldirona*, de Guimerà, ha estat musicat per Morera. Quasi la totalitat de la música d'aquell Teatre Líric Català, tan injustament combatut en 1901, va sorgir de la inspiració musical del compositor de *L'alegria que passa*. Del mateix Morera són les partitures de *La Devoción de la Cruz* de Calderón de la Barca i de *La feréstega domtada* de Shakespeare. No fa gaires anys, Morera col·laborà amb Francesc Pujols, i el públic els aplaudí *Don Joan de Serrallonga* (obra amb la qual el tenor Emili Vendrell va presentar-se al teatre) i els arranjaments de les obres de Pitarra: *El Castell dels Tres Dragons* i *El Ferrer de Tall*.

En qualsevol altre país en què el teatre no es trobés tan ben organitzat per a fer anar les temporades de qualsevol manera com el nostre, ja faria temps que Barcelona hauria tingut ocasió d'aplaudir *Andreu el Navegant*, amb una música de Morera tan admirable com el llibre de Josep Maria de Sagarra.

* * *

Ara que ha complert els setanta anys, volen jubilar Morera de la seva càtedra d'harmonia, contrapunt i composició de l'Escola Municipal de Música. El reglament és inexorable. Però els seus alumnes reclamen—i això els honora—que, mentre visqui el mestre Morera, aquest no ha d'ésser substituït per cap altre. Al nostre entendre, el reglament dirà el que voldrà, però trobem més essencial que un mestre excepcional com Enric Morera, dels alliçonaments del qual han sorgit la majoria de compositors catalans considerats ací i fora d'ací, no emmudeixi en les seves explicacions.

Enric Morera ja fa més de trenta anys que pot presentar un *Tractat d'Harmonia* la fama del qual és internacional, prologat, des de la seva primera edició (1903), per un prestigi com Vincent d'Indy, que no avalava així com així una obra destinada a l'ensenyament.

Per a parlar de Morera en la seva classe de l'Escola Municipal de Música, deixo la paraula a Ignasi Iglésias:

«Morera, pels deixebles, ve a ésser llur millor company, que discuteix d'art amb ells, amb aquella ingenuïtat i aquella senzillesa de paraula pròpies dels artistes purs.»

* * *

Amb Morera he col·laborat en tres dates assenyalades. En l'escenari del Teatre Líric quan es va estrenar *L'alegria que passa*. Amb Alexandre Soler i Rovirosa, Ramon Vives Pastor, Roses i tants d'altres, érem comparses. Una altra vegada, com a director d'escena, en l'estrena d'*Empòrium* al Liceu.

Però si aquestes dates compten per a mi, no vull oblidar-ne una altra de famosa. Fou en 1905. L'actor Enric Jiménez treballava al Circ Barcelonès, i una nit de març hi celebrà el seu benefici. Jiménez buscava estrenar en aquesta ocasió una obra moderna. En cinc o sis nits vaig traduir-li del francès un drama de Gorki, que en la versió catalana es titulava *Les Cofurnes*. Després d'aquesta obra, Jiménez hi afegí *L'alegria que passa*, de Rossinyol, amb música de Morera, com tothom sap. Bon cartell, variat, i el teatre, ple de gom a gom.

En la darrera obra prenien part els cantaires de Catalunya Nova. Poc abans de començar, algú vingué a avisar al director d'orquestra que un tramvia acabava d'atropellar el seu fill. Naturalment, el pare hagué d'anar-se'n del teatre i ens quedàvem sense mestre director. Jiménez em mirà fit a fit i em preguntà: «T'atreveixes?» No sé pas com va anar, però el fet és que vaig dirigir. I que Rossinyol i Morera m'ho perdonin.

* * *

I com a frase final, la que va dir Josep Antoni Peipoc, deixeble del mestre Morera, sortint d'un assaig coral a Catalunya Nova:

—Porta tanta embranzida aquest Morera, que la seva música sembla talment escrita per En Prim.

RAFAEL MORAGAS

(c) Ministerio de Cultura 2006